

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่เกี่ยวกับความพร้อมในการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการศึกษา ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
 - 1.1 วิสัยทัศน์
 - 1.2 หลักการ
 - 1.3 จุดหมาย
 - 1.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
 - 1.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์
 - 1.6 มาตรฐานการเรียนรู้
 - 1.7 ตัวชี้วัด
 - 1.8 สาระการเรียนรู้
 - 1.9 ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง
 - 1.10 การศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.11 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
 - 1.12 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 1.13 ระดับการศึกษา
 - 1.14 การจัดเวลาเรียน
 - 1.15 โครงสร้างเวลาเรียน
 - 1.16 การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ
 - 1.17 การจัดการเรียนรู้
 - 1.18 สื่อการเรียนรู้
 - 1.19 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
 - 1.20 เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน
 - 1.21 เอกสารหลักฐานการศึกษา
 - 1.22 การเทียบโอนผลการเรียน
 - 1.23 การบริหารจัดการหลักสูตร

2. ความพร้อมในการใช้หลักสูตร

- 2.1 ความหมายของความพร้อม
- 2.2 หลักการเกี่ยวกับความพร้อม
- 2.3 องค์ประกอบของความพร้อม
- 2.4 ความพร้อมในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตร

- 3.2 ความหมายของหลักสูตร
- 3.3 ความสำคัญของหลักสูตร
- 3.4 การนำหลักสูตรไปใช้

4. แนวทางการดำเนินการจัดการศึกษา

- 4.1 ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
- 4.2 ด้านการดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา
- 4.3 ด้านการวางแผนบริหารจัดการศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

- 6.1 บทบาทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 6.2 บทบาทสถานศึกษา
- 6.3 บทบาทของผู้บริการ
- 6.4 บทบาทของครู

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 7.1 งานวิจัยในประเทศ
- 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 และใช้ในโรงเรียนทั่วไป ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน หน่วยงานต่างๆที่รับผิดชอบโดยตรงและมีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรฉบับดังกล่าวนี้ ได้ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดดีหลายประการ เช่น หลักสูตรช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษา ทำให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง มีแนวคิดและหลักการในการส่งเสริมการพัฒนาการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าว ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตร

สู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติ ในระดับสถานศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระ การเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐานส่งผล ต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหา คุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในช่วง ระยะ 6 ปีที่ผ่านมา พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วยส่งเสริม การกระจายอำนาจทางการศึกษา ทำให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง มีแนวคิดและหลักการ ในการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามผลการศึกษาดังกล่าว ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการทั้ง ในส่วนของเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้ หลักสูตร ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักฐาน ทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 ก, หน้า 1)

กระทรวงศึกษาธิการออกคำสั่ง ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังปรากฏแนบท้ายคำสั่งนี้ แทนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เว้นแต่และ ระยะเวลาการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้เป็นไปดังนี้

1. โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรและโรงเรียนที่มีความพร้อมตามรายชื่อ ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศ

(1) ปีการศึกษา 2552 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

(2) ปีการศึกษา 2553 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5

(3) ปีการศึกษา 2554 เป็นต้นไปให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทุกชั้นเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, คำสั่ง)

ดังนั้นการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ที่คาดหวังได้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบ

โดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในการวางแผนดำเนินการ ส่งเสริมสนับสนุน ตรวจสอบ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 ก, หน้า 3)

1. วิสัยทัศน์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาคือการประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2. หลักการ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะเจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ

3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้

5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

3. จุดหมาย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะมุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสารมีในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมแสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้องและมีคุณธรรม

5. **คุณลักษณะอันพึงประสงค์** หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

6. **มาตรฐานการเรียนรู้** การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้น มาตรฐานการเรียนรู้ ยังเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่า ต้องการอะไร ต้องสอนอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายใน และการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งรวมถึงการทดสอบรับเขตพื้นที่การศึกษาและการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

7. ตัวชี้วัด ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรมนำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้การสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

1. ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ(ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3)

2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย(มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6)

หลักสูตรได้มีการกำหนดรหัสกำกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เพื่อความเข้าใจและสื่อสารตรงกัน ดังนี้

ว	1.1	ป. 1/2
ว	กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์	
1.1	สาระที่ 1 มาตรฐานข้อที่ 1	
ป.1/2	ตัวชี้วัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ข้อที่ 2	
ค	2.2	ม. 4-6/2
ค	กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ	
2.2	สาระที่ 2 มาตรฐานข้อที่ 2	
ม.4-6/2	ตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ข้อที่ 2	

ภาพ 2 การกำหนดรหัสกำกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

8. สารการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

คณิตศาสตร์ :

การนำความรู้ ทักษะ และกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิต และศึกษาต่อการมีเหตุผล มีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบ และสร้างสรรค์

วิทยาศาสตร์ :

การนำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลคิดวิเคราะห์คิดสร้างสรรค์และจิตวิทยาศาสตร์

ภาษาไทย :

ความรู้ ทักษะและวัฒนธรรมการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ความชื่นชมการเห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทยและภูมิใจในภาษาประจำชาติ

**องค์ความรู้
ทักษะสำคัญและ
คุณลักษณะ**

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม :

การอยู่ร่วมกันในสังคมสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข การเป็นพลเมืองดี ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา การเห็นคุณค่าของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ความรักชาติ และภูมิใจในความเป็นไทย

ศิลปะ :

ความรู้ และทักษะในการคิดริเริ่ม จินตนาการ สร้างสรรค์งานศิลปะสุนทรีย์ภาพ และ การเห็นคุณค่าทางศิลปะ

**ในหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน**

การงานอาชีพและเทคโนโลยี :

ความรู้ ทักษะและเจตคติในการทำงาน การจัดการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการใช้เทคโนโลยี

ภาษาต่างประเทศ :

ความรู้ ทักษะ เจตคติและวัฒนธรรมการใช้ภาษาต่างประเทศ การสื่อสาร การแสวงหาความรู้ และการประกอบอาชีพ

สุขศึกษาและพลศึกษา :

ความรู้ ทักษะและเจตคติในการสร้างเสริมสุขภาพพลานามัยของตนเองและผู้อื่น การป้องกันและปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆที่มีผลต่อสุขภาพอย่างถูกวิธีและทักษะในการดำเนินชีวิต

ภาพ 3 สารการเรียนรู้ องค์ความรู้ ทักษะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

9. ความสัมพันธ์ของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาค้นคว้า การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้เต็มตามศักยภาพ

จุดหมาย

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะมุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสนา กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้		กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
1. ภาษาไทย	5. สุขศึกษาและพลศึกษา	1. กิจกรรมแนะแนว
2. คณิตศาสตร์	6. ศิลปะ	2. กิจกรรมนักเรียน
3. วิทยาศาสตร์	7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	3. กิจกรรมเพื่อสังคมและ
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	8. ภาษาต่างประเทศ	สาธารณประโยชน์

คุณภาพผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพ 4 ความสัมพันธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

**10. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 67 มาตรฐาน ดังนี้
ภาษาไทย**

สาระที่ 1 การอ่าน

- มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำไปใช้
ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

- มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความและ
เขียนเรียงความในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูล
สารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

- มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดง
ความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณ
และสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

- มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลง
ของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษา
ภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

- มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดี และวรรณ
กรรมไทย อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คณิตศาสตร์

สาระที่ 1 จำนวนและการดำเนินการ

- มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้
จำนวนในชีวิตจริง
- มาตรฐาน ค 1.2 เข้าใจถึงผลที่เกิดจากการดำเนินการของจำนวนและ
ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการต่างๆ และการใช้การดำเนินการ
ในการแก้ปัญหา
- มาตรฐาน ค 1.3 ใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหา
- มาตรฐาน ค 1.4 เข้าใจระบบจำนวนและนำสมบัติเกี่ยวกับจำนวนไปใช้

สาระที่ 2 การวัด

- มาตรฐาน ค 2.1 เข้าพื้นฐานเกี่ยวกับการวัดและคาดคะเนขนาดของสิ่งที่ต้องการวัด
มาตรฐาน ค 2.2 แก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัด

สาระที่ 3 เรขาคณิต

- มาตรฐาน ค 3.1 อธิบายและวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ
มาตรฐาน ค 3.2 ใช้การนึกภาพ (visualization) ใช้เหตุผลเกี่ยวกับปริภูมิ (spatial reasoning) และใช้แบบจำลองทางเรขาคณิต (geometric model) ในการแก้ปัญหา

สาระที่ 4 พีชคณิต

- มาตรฐาน ค 4.1 เข้าใจและวิเคราะห์รูปแบบ (pattern) ความสัมพันธ์ และฟังก์ชัน
มาตรฐาน ค 4.2 ใช้นิพจน์ สมการ อสมการ กราฟ และตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ (mathematical model) อื่นๆ แทนสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนแปลความหมายและนำไปใช้แก้ปัญหา

สาระที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น

- มาตรฐาน ค 5.1 เข้าใจและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล
มาตรฐาน ค 5.2 ใช้วิธีการทางสถิติและความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุผล
มาตรฐาน ค 5.3 ใช้ความรู้เกี่ยวกับสถิติและความน่าจะเป็นช่วยในการตัดสินใจและแก้ปัญหา

สาระที่ 6 ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์

- มาตรฐาน ค 6.1 มีความสามารถในการแก้ปัญหา การใช้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอการเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
มาตรฐาน ว 4.2 เข้าใจลักษณะการเคลื่อนที่แบบต่างๆ ของวัตถุในธรรมชาติ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

วิทยาศาสตร์

สาระที่ 1 สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต

- มาตรฐาน ว 1.1 เข้าใจหน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ของโครงสร้าง และหน้าที่ของระบบต่างๆ ของสิ่งมีชีวิตที่ทำงานสัมพันธ์กัน

มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้
ไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองและดูแลสิ่งมีชีวิต

มาตรฐาน ว 1.2 เข้าใจกระบวนการและความสำคัญของการถ่ายทอดลักษณะ
ทางพันธุกรรม วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลาย
ทางชีวภาพ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพที่มีผลกระทบต่อมนุษย์
และสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยา
ศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว 2.1 เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับ
สิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในระบบนิเวศมี
กระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่
เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 2.2 เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากร
ธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศและโลก นำความรู้ไปใช้
ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
อย่างยั่งยืน

สาระที่ 3 สารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว 3.1 เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสาร
กับโครงสร้าง และแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการ
สืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำ
ความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 3.2 เข้าใจหลักการธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร
การเกิดสารละลาย การเกิดปฏิกิริยา มีกระบวนการสืบเสาะหา
ความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไป
ใช้ประโยชน์

สาระที่ 4 แรงและการเคลื่อนที่

มาตรฐาน ว 4.1 เข้าใจธรรมชาติของแรงแม่เหล็กไฟฟ้า แรงโน้มถ่วง และแรง
นิวเคลียร์ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้
และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง และมีคุณธรรม

สาระที่ 5 พลังงาน

มาตรฐาน ว 5.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพลังงานกับการดำรงชีวิต การเปลี่ยน
รูปพลังงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารและพลังงาน ผลของการใช้

พลังงานต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้
สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 6 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐาน ว 6.1 เข้าใจกระบวนการต่างๆที่เกิดขึ้นบนผิวโลกและภายในโลก
ความสัมพันธ์ของกระบวนการต่างๆที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง
ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และสัณฐานของโลก มีกระบวนการสืบ
เสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำ
ความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 7 ดาราศาสตร์และอวกาศ

มาตรฐาน ว 7.1 เข้าใจวิวัฒนาการของระบบสุริยะ กาแล็กซีและเอกภพ
การปฏิสัมพันธ์ภายในระบบสุริยะ และผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก
มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ การสื่อสาร
สิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 7.2 เข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศที่นำมาใช้ในการสำรวจ
อวกาศ และทรัพยากรธรรมชาติด้านการเกษตรและการสื่อสาร
มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่ง
ที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างมีคุณธรรมต่อชีวิต
และสิ่งแวดล้อม

สาระที่ 8 ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว 8.1 ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ในการสืบ
เสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา ระบุปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่
เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถอธิบายและ
ตรวจสอบได้ภายใต้ข้อมูลและเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้นๆ
เข้าใจว่าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อม มีความ
เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของ
พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธา
ที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่าง
สันติสุข

- มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

- มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข
- มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

- มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ารวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ
- มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

- มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ
- มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น
- มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

- มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

- มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สุขศึกษาและพลศึกษา

สาระที่ 1 การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

- มาตรฐาน พ 1.1 เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว

- มาตรฐาน พ 2.1 เข้าใจและเห็นคุณค่าตนเอง ครอบครัว เพศศึกษา และมีทักษะในการดำเนินชีวิต

สาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล

- มาตรฐาน พ 3.1 เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหวกิจกรรมทางกาย การเล่นเกม และการกีฬา

- มาตรฐาน พ 3.2 รักการออกกำลังกาย การเล่นเกม และการกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำ อย่างสม่ำเสมอ มีวินัย เคารพสิทธิ กฎกติกา มีน้ำใจ นักกีฬา มีจิตวิญญาณในการแข่งขัน และชื่นชมในสุนทรียภาพของการกีฬา

สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและป้องกันโรค

- มาตรฐาน พ 4.1 เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพ เพื่อสุขภาพ

สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต

- มาตรฐาน พ 5.1 ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง

ศิลปะ

สาระที่ 1 ทักษะศิลป์

- มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจักษ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

- มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 2 คนตรี

- มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

- มาตรฐาน ศ 3.1 เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

การงานอาชีพและเทคโนโลยี

สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว

- มาตรฐาน ง 1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี

- มาตรฐาน ง 2.1 เข้าใจเทคโนโลยีและการบวนการทางเทคโนโลยี ออกแบบและสร้างสิ่งของเครื่องใช้ หรือวิธีการทางกระบวนการทางเทคโนโลยี อย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ ต่ชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการจัดการเทคโนโลยีที่ยั่งยืน

สาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

- มาตรฐาน ง 3.1 เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงาน และอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ 4 การอาชีพ

- มาตรฐาน ง 4.1 เข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เป็นแนวทางในการงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

ภาษาต่างประเทศ

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร

- มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่างๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
- มาตรฐาน ค 1.2 มีทักษะการสื่อสารทางภาษาในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ
- มาตรฐาน ค 1.3 นำเสนอข้อมูลข่าวสาร ความคิดรวบยอด และความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ โดยการพูด และการเขียน

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม

- มาตรฐาน ค 2.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ
- มาตรฐาน ค 2.2 เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

- มาตรฐาน ค 3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนา แสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

- มาตรฐาน ค 4.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และสังคม
- มาตรฐาน ค 4.2 ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อการประกอบอาชีพ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคม

11. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนา อย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคมสามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับคนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียนทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัยความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

2.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์และนักศึกษาวิชาทหาร

2.2 กิจกรรมชุมนุม ชมรม

3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะและอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

12. ระดับการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม พื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบสมบูรณาการ

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและสนใจของตนเอง ส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิดความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ หรือต่อการศึกษาต่อ

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 -6) การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพมีทักษะในการใช้วิชาการ และเทคโนโลยี ทักษะ

กระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาคนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่างๆ

13. การจัดเวลาเรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพผู้เรียน ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 -6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละไม่เกิน 5 ชั่วโมง

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3) ให้จัดเวลาเป็นรายภาค มีเวลาเรียนไม่เกิน 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 -6) ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต (นก.)

14. โครงสร้างเวลาเรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียน ดังนี้

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 23)

ตาราง 1 โครงสร้างเวลาเรียน

กลุ่มสาระ การเรียนรู้/กิจกรรม	เวลาเรียน									
	ระดับประถมศึกษา						ระดับมัธยมศึกษา			ระดับ มัธยมศึกษา ตอนปลาย
● กลุ่มสาระ การเรียนรู้	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4 - 6
ภาษาไทย	200	200	200	160	160	160	120 (3นก.)	120 (3นก.)	120 (3นก.)	240 (6นก.)
คณิตศาสตร์	200	200	200	160	160	160	120 (3นก.)	120 (3นก.)	120 (3นก.)	240 (6นก.)
วิทยาศาสตร์	80	80	80	80	80	80	120 (3นก.)	120 (3นก.)	120 (3นก.)	240 (6นก.)

ตาราง 1 (ต่อ)

กลุ่มสาระ การเรียนรู้/กิจกรรม	เวลาเรียน									
	ระดับประถมศึกษา						ระดับมัธยมศึกษา			ระดับ มัธยมศึกษา ตอนปลาย
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4 - 6
●กลุ่มสาระ การเรียนรู้										
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	80	80	80	80	80	80	120 (3นก.)	120 (3นก.)	120 (3นก.)	240 (6นก.)
สุขศึกษาและพลศึกษา	80	80	80	80	80	80	80 (2นก.)	80 (2นก.)	80 (2นก.)	120 (3นก.)
ศิลปะ	80	80	80	80	80	80	80 (2นก.)	80 (2นก.)	80 (2นก.)	120 (3นก.)
การทำงานอาชีพ และเทคโนโลยี	40	40	40	80	80	80	80 (2นก.)	80 (2นก.)	80 (2นก.)	120 (3นก.)
ภาษาต่างประเทศ	40	40	40	80	80	80	120 (3นก.)	120 (3นก.)	120 (3นก.)	240 (6นก.)
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	800	800	800	800	800	800	840 (21นก.)	840 (21นก.)	840 (21นก.)	1,560 (39นก.)
●กิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน	120	120	120	120	120	120	120	120	120	360
●รายวิชา/กิจกรรมที่ สถานศึกษาจัด เพิ่มเติมตามความ พร้อมและจุดเน้น										ไม่น้อยกว่า 1,680 ชั่วโมง
										รวม 3 ปี ไม่น้อยกว่า 3,600 ชั่วโมง
รวมเวลาเรียนทั้งหมด	ไม่เกิน 1,000 ชั่วโมง/ปี						ไม่เกิน 1,200 ชั่วโมง/ปี			

การกำหนดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานเพิ่มเติม สถานศึกษาสามารถดำเนินการ ดังนี้
ระดับประถมศึกษา สามารถปรับเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้
ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องมีเวลาเรียนรวมตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานและ
ผู้เรียนต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนด

ระดับมัธยมศึกษา ต้องจัดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดและ
สอดคล้องกับเกณฑ์การจบหลักสูตร

สำหรับเวลาเรียนเพิ่มเติม ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้จัดเป็นรายวิชา
เพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความพร้อม จุดเน้นของ
สถานศึกษาและเกณฑ์การจบหลักสูตร เฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 สถานศึกษาอาจ
จัดให้เป็นเวลาสำหรับสาระการเรียนรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการ
เรียนรู้คณิตศาสตร์

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีละ
120 ชั่วโมง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 360 ชั่วโมง เป็นเวลาสำหรับปฏิบัติกิจกรรม
แนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ในส่วนกิจกรรม
เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ให้สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ป1 - 6)	รวม 6 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - 3)	รวม 3 ปี จำนวน 45 ชั่วโมง
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - 6)	รวม 3 ปี จำนวน 60 ชั่วโมง

ภาพ 4 เวลากิจกรรมเพื่อสังคม สาธารณประโยชน์ที่สถานศึกษาจัดสรรให้ผู้เรียนปฏิบัติ

15. การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะการจัดการศึกษาสำหรับ
กลุ่มเป้าหมายเฉพาะเช่นการศึกษาเฉพาะทางการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
การศึกษาทางเลือก การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสการศึกษาตามอัธยาศัย สามารถนำหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพและบริบทของแต่ละ
กลุ่มเป้าหมาย โดยให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้ให้เป็นต้นไป ตามหลักเกณฑ์ และ
วิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

16. การจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่
การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับพัฒนาเด็ก
และเยาวชน

ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

1. หลักการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดจากผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัด กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ วิชาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัด การเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนด

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

4.1 บทบาทของผู้สอน

4.1.1 ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

4.1.2 กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะ กระบวนการ ที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการและความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.1.3 ออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

4.1.4 จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

4.1.5 จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4.1.6 ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

4.1.7 วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2 บทบาทของผู้เรียน

4.2.1 กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

4.2.2 เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ

4.2.3 ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

4.2.4 มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู

4.2.5 ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

17. **สื่อการเรียนรู้** เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการและลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

การจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเองหรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการ ดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก

2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ของผู้เรียน

4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ

5. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการ การเรียนรู้ของผู้เรียน

6. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและ การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ใน สถานศึกษาควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหา มีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษา ที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

18. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการ เรียน ในการพัฒนาคุณภาพ การเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการ พัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะ สำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จ ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการ จัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติสม่ำเสมอในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการ ประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงงาน การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมิน เองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน

การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้า ในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และอย่างน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

2. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และเป็นการประเมินเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีสิ่งที่ต้องการพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ และระดับเขตพื้นที่การศึกษาผล การประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา และการรายงานผล การจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เป็นมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด และหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาดำเนินการให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่างๆเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

ข้อมูลการประเมินในระดับต่างๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาใน การตรวจสอบทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบผลสำเร็จในการเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้อง และเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

19. เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน

1. การตัดสิน การให้ระดับ และการรายงานผลการเรียน

1.1 การตัดสินผลการเรียนในการตัดสินผลการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ผู้สอนต้องคำนึงถึง การพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนเป็นหลัก และต้องเก็บข้อมูลของผู้เรียนทุกด้าน อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน รวมทั้งสอนซ่อมเสริมผู้เรียนให้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ

ระดับประถมศึกษา

- 1) ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด
- 2) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
- 3) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
- 4) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ระดับมัธยมศึกษา

- 1) ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้นๆ
- 2) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัด และผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
- 3) ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
- 4) ผู้เรียนต้องได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การพิจารณาเลื่อนชั้นทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ถ้าผู้เรียนมีข้อบกพร่องเพียงเล็กน้อย และสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่าสามารถพัฒนาและสอนซ่อมเสริมได้ให้อยู่ในดุลพินิจของสถานศึกษาที่จะผ่อนผันให้เลื่อนชั้นได้ แต่หากผู้เรียนไม่ผ่านรายวิชาจำนวนมาก และมีแนวโน้มว่าจะเป็นปัญหาต่อการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น สถานศึกษาอาจตั้งคณะกรรมการ

พิจารณาให้เรียนซ้ำชั้นได้ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงวุฒิภาวะและความรู้ความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 การให้ระดับผลการเรียน

ระดับประถมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา สถานศึกษาสามารถให้ระดับผลการเรียนหรือระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียน เป็นระบบ ตัวเลข ระบบตัวอักษร ระบบร้อยละ หรือระบบที่ใช้คำสำคัญสะท้อนมาตรฐาน

การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นั้นให้มีระดับผลการประเมินเป็นดีเยี่ยม ดี ผ่าน และไม่ผ่าน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณา ทั้งเวลาการเข้าร่วม กิจกรรมการปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นผ่าน และไม่ผ่าน

ระดับมัธยมศึกษา ในการตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชา ให้ใช้ ตัวเลขแสดงระดับผล การเรียนเป็น 8 ระดับ

การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นั้นให้มีระดับผลการประเมินเป็นดีเยี่ยม ดี ผ่าน และไม่ผ่าน

การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะต้องพิจารณา ทั้งเวลาการเข้าร่วม กิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรมและผลงานของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด และให้ผลการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นผ่าน และไม่ผ่าน

1.3 การรายงานผลการเรียน การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครอง ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมิน จัดทำเอกสารรายงานให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

การรายงานผลการเรียนสามารถรายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียนที่สะท้อนมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้

2. เกณฑ์การจบการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเกณฑ์กลางสำหรับการจบการศึกษาเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1 เกณฑ์การจบระดับประถมศึกษา

1) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชา/กิจกรรมเพิ่มเติมตามโครงสร้าง เวลาเรียนที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

2) ผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์การประเมิน ตามที่สถานศึกษากำหนด

3) ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

4) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

5) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.2 เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐาน และเพิ่มเติมไม่เกิน 81 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2) ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 63 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต

3) ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

4) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

5) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

2.3 เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 81 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 39 หน่วยกิตและรายวิชาเพิ่มเติมตามที่สถานศึกษากำหนด

2) ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 77 หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน 39 หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 38 หน่วยกิต

3) ผู้เรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

4) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

5) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่สถานศึกษากำหนด

สำหรับการจบการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น การศึกษาเฉพาะทางการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษาทางเลือก การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส การศึกษาตามอัธยาศัย ให้คณะกรรมการของสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักเกณฑ์ในแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

20. เอกสารหลักฐานการศึกษาเอกสารหลักฐานการศึกษา เป็นเอกสารสำคัญที่บันทึกผลการเรียน ข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่างๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. เอกสารหลักฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

1.1 ระเบียบแสดงผลการเรียนเป็นเอกสารแสดงผลการเรียนและรับรองผลการเรียนของผู้เรียนตามรายวิชาผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา และผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาจะต้องบันทึกข้อมูลและออกเอกสารนี้ให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเมื่อผู้เรียนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) จบการศึกษามัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6) เมื่อลาออกจากสถานศึกษาในทุกกรณี

1.2 ประกาศนียบัตร เป็นเอกสารแสดงวุฒิการศึกษาเพื่อรับรองศักดิ์และสิทธิ์ของผู้จบการศึกษาที่สถานศึกษาให้ไว้แก่ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษา และผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา เป็นเอกสารอนุมัติการจบหลักสูตรโดยบันทึกรายชื่อและข้อมูลของผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา(ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษา(ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา(ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6)

2. เอกสารหลักฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด เป็นเอกสารที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อบันทึกพัฒนาการ ผลการเรียนรู้ และข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับผู้เรียน เช่น แบบรายงานประจำตัวนักเรียน แบบบันทึกผลการเรียนประจำรายวิชา ระเบียบสะสม ใบรับรองผลการเรียน และเอกสารอื่นๆ ตามวัตถุประสงค์ของการนำเอกสารไปใช้

21. การเทียบโอนผลการเรียน สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนในกรณีต่างๆ ได้แก่ การย้ายสถานศึกษา การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา การย้ายหลักสูตร การออกกลางคันและขอกลับเข้ารับการศึกษาคือ การศึกษาจากต่างประเทศและขอเข้าศึกษาต่อในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังสามารถเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เช่น สถานประกอบการสถาบันศาสนา สถาบันการฝึกอบรมอาชีพ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การเทียบโอนผลการเรียน ควรดำเนินการในช่วงก่อนเปิดภาคเรียน หรือต้นภาคเรียนที่สถานศึกษารับผู้ขอเทียบโอนเป็นผู้เรียน ทั้งนี้ผู้เรียนที่ได้รับการเทียบโอนผลการเรียนต้องศึกษาต่อเนื่องในสถานศึกษาที่รับเทียบโอนอย่างน้อย 1 ภาคเรียน โดยสถานศึกษาที่รับผู้เรียนจากการเทียบโอนควรกำหนดรายวิชา/จำนวนหน่วยกิจที่จะรับเทียบโอนตามความเหมาะสม

การพิจารณาการเทียบโอน สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา และเอกสารอื่นๆที่ให้ข้อมูลแสดงความรู้ความสามารถของผู้เรียน

2. พิจารณาจากความรู้ ความสามารถของผู้เรียนโดยการทดสอบด้วยวิธีการต่างๆทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ

3. พิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติในสภาพจริง

การเทียบโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามประกาศ หรือแนวปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการสำหรับการเทียบโอนเข้าสู่วการศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ดำเนินการตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนเข้าสู่วการศึกษาในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

22. การบริหารจัดการหลักสูตร ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรนั้น หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมการใช้และพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติ

ระดับท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษาเป็นศูนย์กลางที่จะเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดในระดับชาติให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้และพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยมีการปฏิบัติงานสำคัญ คือ กำหนดเป้าหมาย และจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับท้องถิ่น โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับสิ่งที่มีความต้องการในระดับชาติ พัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับท้องถิ่น รวมทั้งเพิ่มพูนคุณภาพการใช้การใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาบุคลากร สนับสนุน ส่งเสริมติดตามผล ประเมินผล วิเคราะห์ และรายงานผลคุณภาพของผู้เรียน

สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผล ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรายละเอียดที่เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆในระดับท้องถิ่นได้จัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความต้องการของท้องถิ่น โดยทุกภาคส่วนส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ความพร้อมในการใช้หลักสูตร

1. ความหมายของความพร้อม

กรมวิชาการ (2540, หน้า 5) ให้ความหมายความพร้อมของโรงเรียน หมายถึง ความพร้อมด้านอาคาร สถานที่ และเครื่องอำนวยความสะดวกที่จะให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับชุมชน

เฉลิมพล พินทอง (2542, หน้า 20) ให้ความหมายว่า คือ ลักษณะทั้งหมดในตัวบุคคลที่สามารถรวบรวมขึ้น ให้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการตอบสนองสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยวิธีการใดวิธีหนึ่งหรือหมายถึง การเตรียมที่จะเจริญงอกงามต่อไปหรือการที่จะก้าวหน้าต่อไป

ไพจิตร จัยวัฒน์ (2546, หน้า 11) ได้ให้ความหมายว่า สภาพการณ์หรือคุณภาพของการเตรียมพร้อมของบุคคลหรือองค์การอันเกิดจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าในการที่จะกระทำการใดๆ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยวุฒิภาวะ สติปัญญา ประสบการณ์ ความตั้งใจ ความกระตือรือร้นที่จะกระทำการนั้นๆ

จากความหมายของความพร้อมที่กล่าวมา สรุปได้ว่าความพร้อม หมายถึง พัฒนาการในการเรียนรู้ในระดับหนึ่งที่สามารถปฏิบัติได้โดยสะดวกรวดเร็ว มีความพึงพอใจที่จะปฏิบัติทั้งวุฒิภาวะและความสามารถที่ผ่านมาหรือเกิดอิทธิพลของทั้งสองประกอบกัน บุคลากรหรือองค์กรต่างมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติและปราศจากความขัดข้องทางกายและอารมณ์

2. หลักการเกี่ยวกับความพร้อม

หลักการเกี่ยวกับความพร้อมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และ พัฒนาการของเด็ก ซึ่งมีนักศึกษาจิตวิทยาได้กล่าวไว้ดังนี้

ราชนัน โภคสวัสดิ์ (2545, หน้า 35-36) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความพร้อมว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ

1. วุฒิภาวะ หมายถึง ระดับความเจริญงอกงามและ พัฒนาการของอินทรีย์ที่สูงถึงระดับที่จะช่วยให้บุคคลสามารถทำกิจกรรมใดๆ ได้โดยธรรมชาติไม่ใช่อาศัยการฝึกฝน

2. ประสบการณ์เดิม การมีวุฒิภาวะหรือความเจริญงอกงามและ พัฒนาการในระดับที่พร้อมหรือยัง ไม่ถือว่ามีความพร้อม แต่ผู้เรียนต้องมีประสบการณ์เดิมที่จำเป็นต้องใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้สิ่งใหม่อีกอย่างหนึ่งด้วยจึงจะช่วยให้มีความพร้อม

3. แรงจูงใจ เป็นสภาพทางจิตใจที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนมีพลังที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ จนบรรลุผลตามเป้าหมาย ถ้ามีเพียงวุฒิภาวะและประสบการณ์เดิมแต่ขาดแรงจูงใจถือว่ายังไม่มีความพร้อม

สัจจ อูทรานันท์ (2541, หน้า 145-147) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับความพร้อมและหลักสูตรการเรียนการสอนไว้ดังนี้ ความพร้อมเป็นสภาวะทางด้านร่างกายหรือจิตใจที่มีอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียน ถ้าปราศจากความพร้อมแล้วบุคคลนั้นอาจจะไม่เรียนรู้หรือหากเกิดการเรียนรู้ก็จะเป็นไปอย่างผิวเผิน ความพร้อมเป็นสภาวะที่มีความสลับซับซ้อนมาก ทั้งนี้เนื่องจากความพร้อมจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบมากมายหลายอย่าง เช่น แรงจูงใจและประสบการณ์เดิม

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2542, หน้า 136) ได้กล่าวถึงระดับความพร้อมดังนี้ ปกติคนเราจะมีความพร้อมในแต่ละงานไม่เท่ากันขึ้นกับลักษณะงานและสภาพแวดล้อมต่างๆ ระดับความพร้อมเรียงตามลำดับจากต่ำไปหาสูงเป็นดังนี้

ความพร้อมระดับต่ำ หมายถึง ไม่มีความสามารถ ไม่เต็มใจ ไม่มั่นใจที่จะทำงานด้วยตนเอง

ความพร้อมระดับปานกลาง/ค่อนข้างต่ำ หมายถึง มีความสามารถน้อย เต็มใจหรืออาสาที่จะทำงาน

ความพร้อมระดับปานกลาง/ค่อนข้างสูง หมายถึง มีความสามารถค่อนข้างสูง ไม่ค่อยเต็มใจ ไม่มั่นใจหรือไม่มีความคงเส้นคงวาที่จะรับผิดชอบงานด้วยตนเอง

ความพร้อมระดับสูง หมายถึง มีความสามารถสูง เต็มใจและมั่นใจในการทำงานด้วยตนเอง

วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ (2548, หน้า 25-27) กล่าวว่า ความพร้อมเป็นภาวะสูงถึงขีดและประการณ์เดิมที่เหมาะสมกับการเรียนหรือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งได้สะดวกเป็นขั้นพัฒนาการที่องงามมาถึงระดับหนึ่งซึ่งทำให้มีความสามารถที่จะทำหรือเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ได้อย่างราบรื่นมีความเจริญองงามถึงระดับหนึ่งของวุฒิภาวะทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจะเป็นพื้นฐานก้าวไปสู่การเรียนรู้ใหม่อย่างได้ผล

3. องค์ประกอบของความพร้อม

เนื่องจากความพร้อมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้แก่เด็กหรือต่อการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง องค์ประกอบของความพร้อมมีหลายอย่างดังนี้ (ไพจิต จัยวัฒน์, 2546, หน้า 14) กล่าวถึงความพร้อมที่มาจากองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ 1) องค์ประกอบด้านร่างกาย 2) องค์ประกอบด้านจิตใจและ 3) องค์ประกอบด้านประสบการณ์และสติปัญญาในเรื่องความพร้อมในการเรียนหรือกระทำการใดๆ มีสิ่งที่จะต้องคำนึง 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นเรื่องของวุฒิภาวะ โดยจะต้องคำนึงถึงว่าบุคคลนั้นๆ มีความสามารถที่จะเรียนหรือปฏิบัติงานในสิ่งที่กำหนดให้แล้วหรือยังและประการที่สอง คือ ผู้เรียนหรือผู้ดำเนินการ มีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่แล้วหรือยัง หากสิ่งหนึ่งสิ่งใดยังไม่พร้อมก็อาจทำให้การเรียนการสอนเป็นไปโดยไม่ได้ผลเท่าที่ควรหรือเรียนรู้ในสิ่งใหม่อาจจะเกิดขึ้นหรือหากเกิดขึ้นก็เป็นไปอย่างผิวเผิน โดยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ความพร้อมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ดังเช่นกฎแห่ง

ความพร้อม (law of readiness) กฎนี้กล่าวถึงสภาพความพร้อมของผู้เรียนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความพร้อมทางร่างกาย หมายถึง ความพร้อมทางวุฒิภาวะและอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย ทางด้านจิตใจ หมายถึง ความพร้อมที่เกิดจากความพึงพอใจเป็นสำคัญ ถ้าเกิดความพึงพอใจย่อมนำไปสู่การเรียนรู้ ถ้าเกิดความไม่พึงพอใจ จะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้หรือทำให้การเรียนรู้หยุดชะงัก (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548, หน้า 61-62)

วัฒนา ปุญญฤทธิ์ (2542, หน้า 37-39) กล่าวถึงองค์ประกอบของความพร้อมไว้หลายอย่างดังนี้

1. องค์ประกอบภายในตัวผู้เรียน หมายถึง สิ่งที่กำหนดมาในตัวของแต่ละบุคคล เช่น ความพร้อมที่มาจากวุฒิภาวะ และประสบการณ์เดิม ได้แก่ ความพร้อมทางกาย และระบบประสาทภายในต่างๆ ความพร้อมทางสติปัญญา ได้แก่ ความสามารถที่จะรู้สึกสังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดประเภทสิ่งแวดล้อมทุกชนิดที่อยู่รอบกาย

2. องค์ประกอบภายนอก เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกในกรอบกว้างในองค์กรและสังคม เช่น ฐานะเศรษฐกิจ ทางสังคม เจตคติและค่านิยม ตลอดจนองค์ประกอบภายในโรงเรียน เช่น สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนอันเกี่ยวข้องกับครู เนื้อหา วิธีการจัดประสบการณ์และบรรยากาศภายในโรงเรียน

จากการศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความพร้อมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่บุคคลหรือองค์กรจะกระทำการใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตามวัตถุประสงค์ จะต้องมีการเตรียมความพร้อมไว้ล่วงหน้า โดยการสร้างวุฒิภาวะทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แก่บุคคลากรที่จะเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ให้เกิดความพร้อม เพื่อสร้างความมั่นใจ ความพึงพอใจ และสร้างแรงกระตุ้นให้ผู้รับผิดชอบสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และสามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มศักยภาพของตนเอง ในการดำเนินการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปใช้ในโรงเรียนต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความพร้อมให้เกิดขึ้นกับบุคลากรผู้ใช้หลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เนื่องจากเป็นนวัตกรรมใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลายประการ การสร้างความพร้อมให้แก่ทุกฝ่าย จึงเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาทุกระดับทั้งความพร้อม ความพร้อมด้านการเตรียมการใช้หลักสูตร ความพร้อมด้านการจัดทำหลักสูตร และความพร้อมด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

4. ความพร้อมในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

4.1 ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการใช้หลักสูตร

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้ มีพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพ สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและดำเนินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนความ

พร้อมนั้น สถานศึกษาต้องพิจารณาจำนวนบุคลากรในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ อุปกรณ์ สื่อ การเรียนการสอน ห้องเรียนและสถานที่สำหรับใช้เรียน งบประมาณ ทรัพยากรต่างๆ ที่จะเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน โรงเรียนต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสมเนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งมีบริบทต่างกัน ความต่างกัน อีกทั้งมีความแตกต่างกันในด้านงบประมาณ ทรัพยากร สถานที่ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น บุคลากร ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละสถานศึกษาก็มาจากพื้นเพครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมที่ต่างกัน อีกทั้งมีความรู้ความสามารถ ตลอดจนความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรจึงควรพิจารณาให้สอดคล้องสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551ก, หน้า 33)

กรมวิชาการ (2545ก, หน้า 7) ได้กำหนดการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินการ

1.1 สำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร โดยอาจจะจัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจหลักสูตร

1.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร

1.3 ประชุมชี้แจง/ประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตร

1.4 ศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ เอกสารหรือศึกษาจากโรงเรียนเครือข่าย

2. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

แนวทางการดำเนินการ

2.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเอกสารประกอบหลักสูตร

2.2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของบุคลากร

2.3 จัดอบรม สัมมนาหรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการของบุคลากร

2.4 สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้

3. ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษา และคณะอื่นตามความจำเป็น

แนวทางการดำเนินการ

แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา

แต่งตั้งคณะกรรมการระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้รวมทั้งกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน

4. จัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินการ

4.1 รวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ชุมชนท้องถิ่น

4.2 นำข้อมูลต่างๆมาจัดทำให้เป็นระบบ

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แนวทางการดำเนินการ

5.1 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสนองนโยบาย กฎและระเบียบต่างๆ

5.2 จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่องระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียน หน่วยงาน องค์กร ในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบและขอความร่วมมือ

แนวทางการดำเนินการ

6.1 จัดให้มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น หอกระจายข่าว ป้ายนิเทศ แผ่นพับ จดหมายข่าว สื่อมวลชนท้องถิ่น โสมเพจ อินเทอร์เน็ตค่ายล สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิทรรศการ รวมทั้งผู้บริหารและคณะครูออกไปเยี่ยมปะประชาชน

4.2 ด้านความพร้อมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา(สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551ก, หน้า 35) กล่าวไว้ว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ อาทิ ฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน โดยทั่วไปนั้นมีการดำเนินการใน 2 ลักษณะ

4.2.1 การดำเนินการระดับสถานศึกษา : ดำเนินการโดยองค์คณะบุคคลต่างๆในระดับสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ เพื่อพิจารณาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งแนวปฏิบัติต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องใช้ร่วมกันในสถานศึกษานั้นๆ

4.2.2 การดำเนินการระดับชั้นเรียน : ดำเนินการโดยครูผู้สอนแต่ละคน ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้อง เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ซึ่งอาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่ครูผู้สอนรายวิชาเดียวกัน ระดับชั้นเดียวกันอาจพิจารณาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่แตกต่างกันได้ เพราะผู้เรียนที่ครูแต่

ละคนรับผิดชอบนั้นอาจมีความต้องการ และสามารถแตกต่างกัน ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้หรืองานที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติ สื่อการสอน หรือวิธีการวัดประเมินผลอาจต้องปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

ขั้นตอนตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยทั่วไปนั้นดำเนินการโดยคณะกรรมการ หรือคณะทำงาน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการโดยสังเขป ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน : คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษา ควรประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนชุมชน เป็นต้น

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ : มีแหล่งข้อมูลสำคัญมากมายที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อาทิเช่น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานการศึกษาพุทธศักราช 2551 กรอบหลักสูตรท้องถิ่น ข้อมูลจากการวิเคราะห์ สภาพปัญหา จุดเน้น ความต้องการสถานศึกษาแต่ละแห่ง ตลอดจนความต้องการของผู้เรียน

3. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา : พิจารณาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ วิสัยทัศน์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา (เวลาเรียน รายวิชาพื้นฐาน/เพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน) คำอธิบายรายวิชา และเกณฑ์การจบหลักสูตร พร้อมกันนี้สถานศึกษาจะต้องจัดทำระเบียบการวัดผล เพื่อใช้ควบคู่กับหลักสูตรสถานศึกษา

4. คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ : นำเสนอร่างเอกสารหลักสูตรสถานศึกษา และระเบียบการวัดผล ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ หากมีข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการ ก็นำข้อเสนอแนะดังกล่าวไปพิจารณาปรับปรุงร่างหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น ก่อนการอนุมัติใช้หลักสูตร

5. ใช้หลักสูตรสถานศึกษา : ครูผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษาไปกำหนดโครงสร้างรายวิชาและออกแบบหน่วยการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย

6. ติดตามผลการใช้หลักสูตร : ดำเนินการติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ เพื่อนำผลจากการติดตามมาใช้เป็นข้อมูลพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ และมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

4.3 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร(สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551ก, คำนำ)ได้จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เอกสารประกอบจำนวน 3 เล่ม คือ

เล่มที่ 1 แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาและใช้หลักสูตรตลอดแนว ทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น และหลักสูตรระดับสถานศึกษา ตลอดจนแนวคิดสำคัญของ

การจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลในชั้นเรียน นอกจากนั้นยังสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุน และกำกับดูแลการจัดการศึกษา

เล่มที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมาย สื่อการจัดการเรียนรู้ การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดหน่วยการเรียนรู้ ตลอดจนแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้

เล่มที่ 3 แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อแนะนำในการจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา แนวปฏิบัติที่ดีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชา แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในระดับชั้นเรียนที่นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคล

กรมวิชาการ (2545ก, หน้า 10) ได้เสนอแนวทางการดำเนินการใช้หลักสูตรไว้ดังนี้

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารให้ความสนใจกับครูให้พัฒนาตนเองและวางแผนดำเนินการร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด การใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การสอนซ่อมเสริม การวิจัยเพื่อพัฒนา เป็นต้น

2. การบริหารจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.1 ร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะแนวผู้เรียน ทั้งในด้านการศึกษาต่ออาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่นๆให้กับผู้เรียน หรืออาจจะจัดตั้งศูนย์แนะแนวของสถานศึกษา

2.2 ร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษาในลักษณะการจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้ ได้แก่

2.2.1 บริการฝึกงานที่เป็นประโยชน์ เช่น บริการแนะแนว ชุมชมสหกรณ์ หอพยาบาล ห้องสมุด คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2.2.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ รักษาดินแดน เป็นต้น

2.2.3 สนับสนุนการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ชุมชมวรรณศิลป์ ชุมชมภาษาอังกฤษ ชุมชมคณิตศาสตร์ ชุมชมวิทยาศาสตร์

2.2.4 สนองความสนใจและความสามารถของผู้เรียน เช่น ชุมชมกีฬา ชุมชมดนตรี ชุมชมไต่เขา ชุมชมเกษตร ชุมชมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชมแนะแนว เป็นต้น

3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ระดมทรัพยากรมาใช้ให้คุ้มค่า

จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา

มีสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนา
นิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

กรมวิชาการ(2545ก, หน้า 9-10) กำหนดภารกิจในการวางแผนดำเนินการใช้
หลักสูตร ได้กำหนดภารกิจไว้ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้
2. จัดหา เลือก ใช้ ทำและพัฒนาสื่อ
3. จัดกระบวนการเรียนรู้
4. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
5. วัดผลและประเมินผล
6. แนะนำ
7. วิจัยเพื่อพัฒนา
8. นิเทศติดตาม

จากการศึกษาความพร้อมการนำใช้หลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อมของ
สถานศึกษา ด้านความพร้อมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการวางแผนดำเนินการใช้
หลักสูตร นำแนวทางดำเนินการของแต่ละด้านไปใช้เป็นข้อสอบตาม ในแบบสอบถามการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตร

1. ความหมายของหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอนทุกระดับการศึกษาเป็นผลจากการนำหลักสูตรไปสู่
การปฏิบัติดังนั้นหลักสูตรจึงเป็นแม่บทสำคัญในการจัดการศึกษา คำว่าหลักสูตร (curriculum)
มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายในทัศนะที่แตกต่างกันไว้หลายประการ ดังนี้

วิจัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 9) ให้ความหมายหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง
1) รายการที่โรงเรียนกำหนดสอน และรวมทั้งวัสดุหลักสูตรอื่นๆ 2) รายวิชาที่สอนให้กับเด็ก
3) รายวิชาที่โรงเรียนเปิดสอนและ 4) การวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งทางโรงเรียนจัด
เสนอแนะขึ้น

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2540, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร
คือ เอกสารที่บรรจุแผนงานหรือโครงการและเนื้อหากิจกรรมต่างๆเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้าน
ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมต่างๆสามารถจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้
อย่างเป็นสุข

อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 7-8) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นสิ่งที่ผู้เรียนพึงได้รับและได้เรียนรู้จากการจัดมวลงประสพการณ์และแผนการเรียน การสอนที่จัดให้แก่ผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุผลก่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนา มุ่งที่จะฝึกอบรมผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ว่า และพัฒนาความสามารถใน การดำรงชีวิต เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณภาพในอนาคต

กรมวิชาการ (2540, หน้า 5) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ใน 2 ลักษณะ คือ ความหมายในวงกว้างและความหมายในวงแคบ ความหมายในวงแคบ หมายถึง วิชาหรือ เนื้อหาวิชาต่างๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เรียนในแต่ละชั้นเรียนว่าจะต้องเรียน อะไรบ้าง มากน้อยเพียงใด ความหมายในวงกว้าง หมายถึง ประสพการณ์ทั้งมวลที่โรงเรียนจัด ให้ให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ความรู้ มีทักษะ เกิดความคิดและทัศนะที่ ดีอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 8) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสพการณ์ทาง การศึกษาที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนอบรมในด้านต่างๆ อย่างดีที่สุด จน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของคนได้อย่างเป็นสุข

นุสิต สุขประจันต์ (2544, หน้า 25) ได้กล่าวว่า หลักสูตรคือ การกำหนด ประสพการณ์ทั้งมวลที่มีมุ่งหมายให้นักเรียนได้รับจากการศึกษาทั้งในแง่วิชาการและการพัฒนา ทุกด้าน ครอบคลุมถึงการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและการฝึกฝนในชั้นเรียน

ชูศรี สุวรรณโชติ (2544, หน้า 41-42) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตร คือ ประสพการณ์ทุกชนิดที่ควรให้กับผู้เรียน
2. หลักสูตร คือ รายวิชาและเนื้อหาวิชาที่สร้างขึ้นให้กับผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้
3. หลักสูตร คือ ประมวลกิจกรรมต่างๆที่ควรจัดให้กับผู้เรียน
4. หลักสูตร คือ ปฏิริยาสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในการเรียน
5. หลักสูตร คือ ความคาดหวังที่ควรกำหนดไว้ให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย

ปลายทาง

6. หลักสูตร คือ เครื่องกำหนดชี้แนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต ของสังคมนั้นๆ

นิติพร อินทรสิทธิ์ (2546, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร ไว้ว่า หลักสูตรมี ความหมายครอบคลุมตั้งแต่เอกสาร แนวทางการจัดการศึกษาแต่ละระดับ ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มวิชาขอบข่ายของเนื้อหา โครงสร้าง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและรวมถึงมวลง ประสพการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หรือ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้นๆ

พิชัย ชีวนนท์ (2546, หน้า 12) หลักสูตรหมายถึง กิจกรรมและมวลงประสพการณ์ ทั้งหลายทั้งปวงที่กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่ โดยอาศัยข้อกำหนดหรือ

แผนหรือโครงการจัดการศึกษาเป็นแนวในการจัด เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติมีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และประสบการณ์ สามารถพัฒนาตัวผู้เรียนให้เจริญงอกงาม ในทุกๆด้าน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หรือตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

ธงชัย ศรีมันตะ (2546, หน้า 6) หลักสูตร คือ การบูรณาการศิลปะการเรียนรู้ และมวล ประสบการณ์ต่างๆเข้าด้วยกันซึ่งสามารถนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามสิ่งที่สังคมคาดหวังและมีการกำหนดแผนงานไว้ล่วงหน้า โดยสามารถปรับปรุง พัฒนา ให้เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนได้มีความรู้ ความสามารถสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละ บุคคล

กรมวิชาการ (2545 ข, หน้า 5) ได้กล่าวถึงหลักสูตรว่า หลักสูตรสถานศึกษา เป็น แนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดย ส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จ ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีสุข

ไพจิตร จัยวัฒน์ (2546, หน้า 17) หลักสูตร คือ สาระความรู้มวลประสบการณ์ทาง การศึกษาที่จัดขึ้น ทั้งทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ที่จัดไว้อย่างมีระบบและสมดุล เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนในทุกๆด้าน ให้ ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โรงเรียนและชุมชน

กูด (Good, 1973, p 157) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า

1. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาหรือลำดับของวิชาต่างๆที่จัดไว้อย่างมีระบบ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการให้การศึกษา หรือเป็นเครื่องแสดงว่ามีการศึกษาในสาขาวิชาการที่สำคัญ เช่น สังคมศึกษา พลศึกษา เป็นต้น
2. หลักสูตร หมายถึง แผนที่วางไว้ทั่วไปซึ่งมีเนื้อหาหรือข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะที่โรงเรียนจำเป็นต้องจัดให้แก่นักเรียนโดยวิธีที่ทำให้นักเรียนมีคุณสมบัติว่าเป็นผู้จบการศึกษา มีความรู้และมีคุณสมบัติที่จะไปประกอบอาชีพได้
3. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่มีการวางแผนไว้แล้วนักเรียนจะต้องได้รับการแนะนำสั่งสอนจากโรงเรียนหรือวิทยาลัย

เกรน แฮสและฟอร์เรส คับเบิลยู พาร์คเคย์ (Glen Hass & Forrest W.Parkay, 1993, p. 162) กล่าวว่า หลักสูตร คือมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนแต่ละคนได้รับตามโครงการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยอาศัยทฤษฎี ผลการวิจัยหรือผลการทดลองทางการศึกษาเป็นกรอบในการกำหนดระยะเวลาและแนวทางการดำเนินงานของโครงการดังกล่าว

จากความหมายของหลักสูตรตามทัศนะของนักการศึกษาที่กล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่าหลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนได้จัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความรู้ ความสามารถทักษะและเจตคติที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้หลักสูตรจะเป็นแนวทางแก่ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสำคัญและองค์ประกอบของหลักสูตร

2.1 ความสำคัญของหลักสูตร

ในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนและประชากรของประเทศนั้น จะต้องมีความรู้ แนวทางในการจัดการศึกษาที่จะทำให้เยาวชนในแต่ละวัย แต่ละระดับการศึกษาได้รับการศึกษาที่ทัดเทียมกันและบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ จึงต้องมีหลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางและเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษาสำหรับควบคุมการเรียนการสอนในแต่ละระดับการศึกษาเพราะหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะเป็นตัวกำหนดหรือเป็นกรอบของแนวทางปฏิบัติ ที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามความมุ่งหมายที่วางไว้ หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา และเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของประชาชาติ มีนักการศึกษาหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรไว้น่าสนใจ ดังนี้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2539, หน้า 204) ได้ระบุไว้ในเอกสารวิทยาการสอนว่า การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ประเทศต่างๆจึงพยายามปรับปรุงการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ในการจัดการศึกษาที่จะให้บรรลุเป้าหมายถ้าปราศจากหลักสูตรเสียแล้ว การจัดการศึกษาจะไม่สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ได้เลย หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการศึกษาด้วยเหตุผล ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอมพลเมืองดีและมีคุณภาพ ประเทศที่เจริญได้ต้องอาศัยประชาชนที่มีคุณภาพ ประชาชนจะมีลักษณะและคุณภาพอย่างไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับการจัดหลักสูตรว่าต้องการให้ผู้ผ่านหลักสูตรเป็นอย่างไร หลักสูตรจึงเป็นเสมือนเบ้าหลอมบุคคล

2. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา เพราะหลักสูตรจะบอกให้ทราบว่าจัดการศึกษานั้นมุ่งหวังจะให้บรรลุวัตถุประสงค์อะไรบ้าง

3. ในระดับโรงเรียนหลักสูตรให้แนวปฏิบัติแก่ครู เพราะหลักสูตรจะบอกให้ครูรู้ว่า จะสอนให้ผู้เรียนรู้อะไรบ้าง จะสอนให้เกิดพฤติกรรมอะไร และถ้าจะสอนให้รู้และเกิดพฤติกรรมอย่างนั้น ครูจะต้องจัดประสบการณ์อะไรแก่ผู้เรียนบ้าง เมื่อจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนแล้วครูจะรู้ได้อย่างไรว่า ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามที่มุ่งหวังให้เกิดเพียงใดหรือไม่ถ้าครูไม่ทราบและเข้าใจสิ่งดังกล่าวมานี้ ครูอาจหลงทางไม่สามารถสอนเด็กให้บรรลุเป้าหมายได้ ฉะนั้นหลักสูตรจึงมีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสอนของครู ครูจึงต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนสอนเสมอ

4.หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา หมายความว่า โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาจะต้องสอนให้ถึงมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนด โดยสอนให้ครบหรือจบหลักสูตร

อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 8) ได้ให้ความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นธงชัยในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือของสถานศึกษา เป็นแผนแม่บทกำกับการทำงานทุกด้านของโรงเรียน ดังนั้น หลักสูตรจึงถือเป็นแม่บทสำคัญต่อการศึกษาในทุกระดับ และทุกสาขาวิชา เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทางการศึกษาที่ต้องการ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครู ถ้าผู้บริหารและครูมีความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรเป็นอย่างดีแล้ว จะทำให้การจัดการศึกษาดำเนินไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อัญชลี สารรัตนะ (2546, หน้า 9-10) ได้สรุปถึงความสำคัญของหลักสูตรในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนจนบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรของหลักสูตรที่กำหนดไว้ อีกทั้งครูผู้สอนยังได้แนวทางในการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา และการประเมินผล เพื่อวางแผนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่างๆ จนถึงการจัดวางแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละชั่วโมง

2.หลักสูตรช่วยเสริมความเป็นเอกภาพของชาติ เพราะคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนทุกคนในชาติได้ถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท และในขณะเดียวกัน หลักสูตรสถานศึกษาก็ได้พัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นของชุมชนโดยรอบสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาอาจได้กำหนดไว้เป็นเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงลงไป แต่ยังคงอยู่บนมาตรฐานการศึกษาของหลักสูตรแม่บท จึงสามารถกล่าวได้ว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างเอกภาพของชาติตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับชาติ

3.หลักสูตรถือเป็นแม่บทของสถานศึกษาในการวางแผนดำเนินงาน หรือกำหนดโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้า พัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเป็นคนที่มีความภาคภูมิใจตามความมุ่งหวัง ถ้าสถานศึกษาไม่มีหลักสูตรก็เสมือนกับขาดเข็มทิศในการเดินเรือให้ไปถึงเป้าหมายปลายทางนั่นเอง

4.ผลพวงที่ได้จากหลักสูตรที่มีคุณภาพและวิสัยทัศน์จะส่งผลให้ประเทศชาติเกิดความเจริญก้าวหน้าและสงบสุข ผลพวงดังกล่าวคือเยาวชนที่ผ่านการศึกษาลำเรียนตามหลักสูตรกำหนดนั่นเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรเป็นตัวกำหนดสังคมในอนาคตว่าจะเป็นไปในรูปแบบใด

5.หลักสูตรที่มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมย่อมเป็นดัชนีชี้ถึงศักยภาพทางการศึกษาของชาติด้วย เพราะหลักสูตรที่ดีย่อมทันสมัย สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและต่อเนื่องถึงอนาคต กระเจกเงา บ้านใหญ่ที่สะท้อนสภาพของสังคมได้อย่างดีก็คือหลักสูตรของชาตินั้นๆ

พิชัย ชีวานนท์ (2546, หน้า 14) ได้ให้ความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาประชากรของประเทศชาติ เพราะหลักสูตรเป็นตัวชี้บ่งให้เห็นถึงความเจริญของประเทศชาติ ศักยภาพของประชากรเป็นแผนปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เป็นสิ่งที่กำหนดให้ผู้เรียนได้รับทราบว่าตนเองจะได้เรียนรู้อะไรบ้างที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เป็นหลักประกันว่าประชาชนจะได้รับการศึกษาเสมอภาคตามวัยและยังชี้ให้เห็นแนวโน้มของอนาคตได้อีกด้วย

สำเร็จ จันทุม (2546, หน้า 10) ได้ให้ความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า การจัดการศึกษาของชาติ และจำเป็นที่จะใช้ประโยชน์เพื่อการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทุกกระบวนการศึกษา เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาคตามที่ได้กำหนดไว้

ธงชัย ศรีมันตะ (2546, หน้า 6-7)สรุปถึงความสำคัญของหลักสูตรในภาพรวมดังนี้

1. หลักสูตรเป็นเสมือนบัวหลอมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีและมีคุณภาพเพื่อพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป คุณลักษณะและคุณภาพของประชาชนจะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับหลักสูตรการศึกษาของชาติว่าต้องการให้ผู้ผ่านการศึกษาตามหลักสูตรเป็นอย่างไร

2. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งตัวหลักสูตรจะบอกให้ทราบว่าจัดการศึกษานั้นมีวัตถุประสงค์อะไรบ้าง และการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้นจะต้องจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์อย่างไร จะใช้อะไรเป็นเครื่องแสดงว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สิ่งเหล่านี้จะถูกกำหนดในภาพรวมเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไปดำเนินการในทางทิศทางเดียวกัน

3. หลักสูตรเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับครูผู้ปฏิบัติการสอนในระดับโรงเรียน โดยหลักสูตรจะบอกให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไรบ้างให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมอะไร ถ้าจะสอนให้รู้และเกิดพฤติกรรมอย่างนั้นจะต้องจัดกิจกรรมและประสบการณ์อะไรบ้างให้แก่ผู้เรียน เมื่อจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้แล้ว ครูจะรู้ได้อย่างไรว่าผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่มุ่งหวังเพียงใด ถ้าครูได้ศึกษาหลักสูตรอย่างถ่องแท้แล้วก็จะทราบและสามารถสอนเด็กให้บรรลุเป้าหมายได้

4. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา มาตรฐานประการแรกหมายความว่า โรงเรียนหรือสถานศึกษาจะต้องสอนให้ถึงมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนดไว้ คือสอนให้ครบหรือจบหลักสูตร มาตรฐานที่สองหมายความว่า หลักสูตรจะเป็นเกณฑ์มาตรฐานให้ทุกสถาบันการศึกษามีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาอย่างเดียวกัน เช่น โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา ฯลฯ ได้จัดการศึกษาให้เป็นระเบียบแบบแผนที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน มิใช่ต่างคนต่างกำหนดหลักสูตรของตนขึ้นมาใช้แล้วจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้จะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเชิงคุณภาพ หามาตรฐานที่แน่นอนไม่ได้

นิติพร อินทรสิทธิ์ (2546, หน้า 10) ได้ให้ความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อสร้างและพัฒนาคน โดยหลักสูตรจะกำหนดแนวทางการให้ความรู้ ทักษะความสามารถ ความประพฤติ ที่มีประโยชน์ต่อคนในสังคม ตามแผนการพัฒนาประเทศ หลักสูตรจะสะท้อนให้เห็นพัฒนาการด้านต่างๆของประเทศ ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ บุคลากรของประเทศนั้นย่อมมีการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาประเทศในอนาคต นอกจากนี้ หลักสูตรยังเป็นเครื่องมือในการแปลงเป้าหมายนโยบายทางการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆเป็นแนวทางและเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษาสำหรับควบคุมการเรียนการสอนในแต่ละระดับ การที่จะทราบว่าการศึกษาในระดับต่างๆจะดีหรือไม่ดีสามารถศึกษาได้จากหลักสูตรการศึกษาในระดับนั้นๆ

จากความสำคัญของหลักสูตรที่นักการศึกษาได้กล่าวมานั้นสรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของประเทศ ที่จัดให้กับเยาวชนนั้นเน้นหนักไปในทางทิศทางใด ซึ่งเป็นผลโดยตรงต่อผู้เรียน สังคม และชาติ หลักสูตรเป็นผู้นำในการที่จะให้เกิดความรู้ในการที่จะให้เกิดความรู้ การถ่ายทอดของวัฒนธรรมการเสริมทักษะไว้เจตคติ และค่านิยม ให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทุกๆ ด้าน

ดังนั้น หลักสูตรเปรียบเสมือนตัวแม่บทในการจัดการศึกษามุ่งพัฒนาให้เป็นมนุษย์ โดยสมบูรณ์ในการพัฒนาทุกๆ ด้าน เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข สามารถบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม และประเทศชาติได้

2.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรเป็นข้อสำคัญอย่างยิ่งต่อการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งหมายถึงการจัดระบบการเรียนการสอน มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ดังนี้

พิสมัย ถิทะแก้ว (2539, หน้า 9-10) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรสรุปได้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย (objective) เป็นการกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษาการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในลักษณะต่างๆ ที่พึงประสงค์อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในสังคมนั้นๆ

2. เนื้อหาวิชา (content) เป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมุ่งให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ต้องสมบูรณ์เพียงพอ ซึ่งจะต้องผนวกความรู้ ค่านิยม แนวคิด และทัศนคติ เข้าด้วยกันเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมต่างๆ อันพึงประสงค์ของสังคมนั้นๆ และผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

3. การนำหลักสูตรไปใช้ (curriculum implementation) เป็นกิจกรรมที่จะแปลงหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

4. การวัดและประเมินผล (evaluation) เป็นองค์ประกอบที่ชี้ให้เห็นว่าการนำหลักสูตรแปลงไปสู่การปฏิบัตินั้นบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ หลักสูตรเกิดสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงใด

อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540, หน้า 41) มีความเห็นว่าหลักสูตรควรมีองค์ประกอบ 4 ประการ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

อมรา เล็กเวงสินธุ์ (2540, หน้า 7) กล่าวว่าหลักสูตรต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญอย่างน้อย 4 ส่วน ดังนี้

1. วัตถุประสงค์
2. เนื้อหาวิชาและประสบการณ์เรียนรู้
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

มยุรี สิงห์แก้ว (2540, หน้า 7-8) ระบุว่า หลักสูตรประกอบด้วยส่วนสำคัญ 8 ส่วน

1. จุดมุ่งหมาย หรือความประสงค์ หรือความต้องการทางการศึกษาและสังคม ซึ่งหลักสูตรมุ่งจะสนองหรือมุ่งให้เป็นไปตามนั้น

2. หลักการ คือ ทิศทางหรือแนวทางที่จะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร เช่น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีจุดหมายข้อหนึ่งว่า “เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานเพียงพอแก่การนำไปปรับปรุงการดำเนินชีวิต ทั้งส่วนตัวและครอบครัว รวมทั้งการฝึกงานและการศึกษาเพิ่มเติม” ดังนั้น จึงกำหนดหลักการไว้ว่า เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิชาการและสถานประกอบการต่างๆ ได้ เป็นต้น

3. โครงสร้าง คือ กลุ่มวิชาหรือรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรอันมีทั้งส่วนที่บังคับ ส่วนที่ให้เลือกเรียนตามถนัดและส่วนที่ให้เลือกอย่างเสรี อนึ่งต้องมีการกำหนดสัดส่วนของกลุ่มวิชานั้นๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่กำหนด

4. จุดประสงค์การเรียนรู้(แต่ละรายวิชา) หมายถึง ความรู้ ทักษะ หรือทัศนคติบางประการ โดยเฉพาะรายวิชานั้น ซึ่งนักเรียนจะต้องรู้ ต้องมีหรือต้องปฏิบัติให้ได้

5. เนื้อหารายวิชา คือ ประสบการณ์ต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งกำหนดไว้สำหรับรายวิชานั้น อันจะช่วยให้บรรลุถึงจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่วางไว้

6. สื่อการเรียน คือ อุปกรณ์ต่างๆ ที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติตามที่ต้องการ ได้แก่ หนังสือ แผนภูมิ เอกสาร รูปภาพ สไลด์ เทป เครื่องมือต่างๆ

7. วิธีสอน การสอนกับการบอกไม่เหมือนกัน การสอนย่อยจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น หลักใหญ่มีอยู่ว่า จะนำเอาวิธีการคิดมาใช้เป็นวิธีการสอน ถ้าทำเช่นนั้นแล้วการสอนก็จะช่วยให้เกิดการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นไปด้วย เช่น การทำกิจกรรม การอภิปราย การเขียนรายงาน การค้นคว้าปฏิบัติ ฯลฯ ย่อมเป็นวิธีปลุกย่อย ซึ่งอยู่ในวิธีคิดอีกชั้นหนึ่ง

8. การประเมินผล เมื่อสอนไปแล้วต้องวัดดูว่า นักเรียนได้เกิดมีความรู้ ความเข้าใจตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพียงใดหรือไม่ และจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรต่อไป

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 8-9) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรมีดังนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา หมายถึง สิ่งที่รัฐการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา

2. จุดหมายของหลักสูตร หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร หมายถึง ลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงหรือกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์

4. จุดประสงค์ของวิชา หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว

5. เนื้อหา หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการได้รับ

6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถ หลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้

7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้

8. การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร

9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน หมายถึง เอกสารสิ่งพิมพ์แผ่นฟิล์ม ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

ธงชัย ศรีมันตะ (2546, หน้า 9) กล่าวถึงองค์ประกอบว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ควรมี 4 ประการ ต่อไป

1. วัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นตัวกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งหมายถึง คุณลักษณะที่พึงปรารถนาจะให้เกิดกับผู้เรียน เพื่อเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดี เพื่อเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพเป็นพลังของประเทศชาติต่อไป

2. เนื้อหา เป็นส่วนขององค์ความรู้ที่จะถ่ายทอดหรือให้นักเรียนได้ค้นพบ และนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและพัฒนาตนเอง

3. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นวิธีการที่จะจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียนเพื่อให้ได้รับสาระความรู้และทักษะ และมีเจตคติตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

4. การประเมินผล เป็นวิธีการตรวจสอบและติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าบังเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียง

ทั้งนี้องค์ประกอบทุกส่วนของหลักสูตรจะต้องมีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้การดำเนินการมีความสอดคล้องเสริมกันจนบังเกิดผลสำเร็จ

ทาบ (Taba, 1992, p. 10) ได้แบ่งองค์ประกอบของหลักสูตร ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชา และจำนวนชั่วโมงสำหรับสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการสอนและการเรียน
4. โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

จากองค์ประกอบของหลักสูตรที่นักการศึกษาได้กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า หลักสูตรควรมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 4 ประการด้วยกัน คือ ความมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร

3. การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นหนึ่ง นอกจากจะต้องมีการวางแผนและเตรียมการล่วงหน้าแล้วยังจะต้องติดตามผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิดอีกด้วย

อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 15) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมสำคัญ 3 อย่าง คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆ ภายในโรงเรียนเพื่อประโยชน์ในการใช้หลักสูตรให้บรรลุผลตามหลักสูตรและจุดหมายของหลักสูตร

3. การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการจุดหมายของหลักสูตร คือ จุดประสงค์ของการเรียนรู้สอดคล้องกับโครงสร้างและแนวดำเนินการของหลักสูตร

อมรา เล็กเวงสินธุ์ (2540, หน้า 141-144) กล่าวถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรโดยกำหนดงานหลักไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. งานบริหารและบริการหลักสูตร มีขอบเขตงานดังนี้
 - 1.1 งานเตรียมบุคลากรผู้ใช้หลักสูตรเพื่อให้เข้าใจจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง ตลอดจนแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและวิธีวัดผลประเมินผล การเตรียมบุคลากรอาจทำได้หลายวิธี โดยการอบรมสัมมนา การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการประสานงาน ตลอดจนเผยแพร่เอกสารทางวิชาการต่างๆ

1.2 การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร คือ การคัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสมโดยพิจารณาความรู้ ความสามารถ ความถนัด อารมณ์ นิสัยใจคอ และการเตรียมบุคลากรก่อนทำการสอนโดยการประชุมปฏิบัติการเพื่อชี้แจงให้เข้าใจของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

1.3 การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร จะต้องดำเนินการบริหารและบริการสื่อ หลักสูตร ได้แก่ เอกสารหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนทุกชนิดให้ถึงผู้ใช้ให้ครบถ้วนและทันตามกำหนด

1.4 การบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ครูผู้ใช้หลักสูตร เช่น บริการห้องสอนเฉพาะวิชา บริการห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมเทคโนโลยีต่างๆ เครื่องมือวัดผลประเมินผล บริการแนะแนว ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนต้องจัดให้มีขึ้น รวมทั้งชี้แนะแหล่งวิชาการจากบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ภายนอกโรงเรียนด้วย

2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีขอบเขตงานดังนี้

2.1 การปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และสามารถสนองความต้องการของผู้เรียน จึงต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นหรือต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 การจัดทำแผนการสอน เป็นเอกสารสำคัญที่สุดสำหรับครูที่จะใช้สอน เพื่อให้บรรลุผลตามหลักสูตร แผนการสอนหรือหน่วยการเรียนรู้ จะบอกถึงสิ่งที่จะต้องสอน กระบวนการเรียนรู้ตามสาระของหลักสูตร การกำหนดเวลา

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้ง จะต้องพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูผู้สอนควรเลือกกิจกรรมที่เห็นว่าจะก่อให้เกิดการเรียนรู้หรือประสบการณ์แก่ผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือเน้นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงหรือให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center)

2.4 การวัดและการประเมินการเรียนการสอน เพื่อใช้ในการพิจารณาคัดสินว่า ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการสอนตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด การวัดผลประเมินผลจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งจำเป็นต้องจัดให้เป็นระบบชัดเจน เหมาะสมยุติธรรม โดยเน้นการวัดผลประเมินผลจากสภาพจริง

3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร จะต้องมีการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนว่า ได้ดำเนินการด้วยความถูกต้อง มีปัญหาใดเกิดขึ้นหรือไม่ เพื่อหาแนวทางแก้ไขและให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่ครูผู้ใช้หลักสูตร

การจัดตั้งศูนย์วิชาการ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร การจัดตั้งศูนย์วิชาการ จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนผู้ใช้หลักสูตรให้ดำเนินการด้วยความมั่นใจ

พร้อมทั้งการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมเนื้อหาวิชาในหลักสูตรเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และเป็นการฝึกทักษะต่างๆ เช่น การจัดนิทรรศการ กิจกรรมการแข่งขันกีฬา กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นักศึกษาวิชาทหาร ตลอดจนกิจกรรมชุมนุมต่างๆ หรือ เรียกว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ไพจิต จัยวัฒน์ (2546, หน้า 23) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นขั้นที่จะเกิดผลผลิตคือพัฒนาการที่พึงประสงค์ของผู้เรียน จึงเป็นหน้าที่หลักของโรงเรียนที่จะต้องมีการวางแผนเตรียมการล่วงหน้าในการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย โดยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน จะต้องสร้างความพร้อมในการใช้หลักสูตรใหม่ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนในทุกๆ ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการใช้หลักสูตร ด้านการจัดทำหลักสูตร และด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ครูผู้สอนมีความสำคัญมากในการจัดกิจกรรมนำเนื้อหาไปถ่ายทอด โดยการใช้สื่อและกระบวนการถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ต้องคอยประสานสร้างความพร้อมในการใช้หลักสูตร ให้เกิดประสิทธิผลทุกๆ ด้าน มิฉะนั้นอาจทำให้การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ในปีการศึกษา 2552 จะไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ก็ได้

3.1 ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ไว้หลายแง่มุม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละคนว่าจะมองการนำหลักสูตรไปใช้ในแง่ใด ดังนี้

สมิตร คุณานุกร (2543, หน้า 7) ที่ได้กล่าวถึงความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ว่ารวมถึงกิจกรรม 3 ประเภท คือ

1. การแปลงหลักสูตรสู่การสอน หมายถึง การกำหนดรายละเอียดหรือสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ แล้วออกมาในรูปแบบของเอกสาร เช่น ประมวลการสอน โครงงาน แผนการสอน คู่มือการสอนหรือบันทึกการสอน กำหนดแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ครูใช้ได้สะดวกและสอนผู้เรียนให้บรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

2. การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆ ของโรงเรียน หมายถึง การจัดเตรียมด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดสภาพสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ และเลือกสรรโครงการ กิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดตารางเรียน วัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียน การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ได้เกิดขึ้นเพราะในห้องเท่านั้น สภาพแวดล้อมภายนอกก็จะเป็นส่วนช่วยให้การเรียนรู้ได้จากการฝึกปฏิบัติ

3. การสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับลักษณะของแต่ละวิชา ตลอดจนลักษณะของผู้เรียน โดยเน้นการปฏิบัติจากประสบการณ์จริงให้

ผู้เรียนทราบถึงสิ่งที่ตนต้องรู้และปฏิบัติสิ่งท้าทาย กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะก้าวไปให้ถึงจุดหมาย

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 10) การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนการสอนสำหรับสอนประจำทุกวัน นอกจากนี้ กรรณิการ์ คำราพิข (2544, หน้า 19) ได้กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำเอาหลักสูตรไปปฏิบัติหรือนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนโดยมีครูและผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญ ในการดำเนินการที่จะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียน บังเกิดผลหรือประสพผลสำเร็จ โดยครูผู้สอนจะมีหน้าที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนส่วนผู้บริหารจะมีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอนของครูเพื่อให้ประสพผลสำเร็จ

โบแฮมป์ (Beauchamp, 1981 p.16) กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ว่า หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญที่สุดคือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน

จากความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ ที่นักการศึกษากล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้หมายถึง การที่ผู้บริหารและครูในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลโดยรวม เพื่ออำนวยการให้ครูและนักเรียนสามารถสอนและเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

3.2 แนวทางการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ในปัจจุบัน ผู้ร่างหลักสูตรและผู้ใช้หลักสูตรเป็นกลุ่มคนเดียวกัน กล่าวคือ คณะกรรมการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ก็คือ ครูในโรงเรียนนั่นเอง ดังนั้นกิจกรรมหรืองานที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความมุ่งหวังของหลักสูตรตั้งแต่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่หลักสูตรสถานศึกษาจนมาถึงผู้เรียน จึงต้องมีการส่งผ่านผู้เกี่ยวข้องในหลายระดับ ด้วยกิจกรรมหรืองานต่างๆ ดังนี้ (อัญชลี สารวิริยะ, 2546, หน้า 36)

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน เนื่องจากหลักสูตรระดับชาติ หรือหลักสูตรแม่บท คือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นหลักสูตรแกนกลาง ที่กำหนดจุดหมาย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลอย่างกว้างๆ มีลักษณะยืดหยุ่น เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำไปใช้ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ห้องถิ่นและชุมชน และเมื่อสถานศึกษาได้จัดทำหลักสูตรของตนเรียบร้อยแล้ว ผู้สอนจะต้องแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โดยจะออกมาในรูปแบบเอกสารประกอบหลักสูตรต่างๆ เช่น หน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้หรือแผนการสอน ซึ่งเอกสารเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการนำหลักสูตรไปใช้

2. การจัดและปรับปรุงปัจจัยและสภาพต่างๆ ภายในโรงเรียน เห็นสอดคล้องกันว่าหลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผล บรรลุจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด การวัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้สนองตอบต่อหลักสูตรย่อมมีส่วนสำคัญ การเรียนรู้ของเด็กไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียน

เท่านั้น สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนก็เป็นส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ ผู้บริหารต้องสำรวจปัจจัยและสภาพต่างๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ขนาดของห้องเรียน จำนวนนักเรียน วัสดุอุปกรณ์ การจัดครูเข้าสอน การจัดการการสอน ฯลฯ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมหรือสกัดกั้นการปฏิบัติงานของครูตามที่ได้กำหนดไว้

3. การเตรียมบุคลากร อาจกล่าวได้ว่า การเตรียมบุคลากรให้พร้อมกับหลักสูตรมิใช่เริ่มจากครูประจำการในโรงเรียนเท่านั้น แต่ควรเริ่มจากการเตรียมนักศึกษาครูให้มีความพร้อม ตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกคนดี คนเก่ง และมีใจรัก ให้เข้ามาศึกษาในวิชาชีพครู ซึ่งปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันฝึกหัดครู ต่างตื่นตัวในเรื่องของกระบวนการคัดเลือก การพัฒนาหลักสูตรฝึกหัดครู การจัดระบบใบประกอบวิชาชีพครู ทั้งนี้เพื่อยกระดับวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีเกียรติและผลิตบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ดังนั้นถ้าบุคลากรรุ่นใหม่มีความศรัทธา ความเชื่อมั่น และมุ่งมั่นในวิชาชีพครู เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติแล้ว ก็ถือว่ามี การเตรียม การดำเนินการเป็นอย่างดีในเบื้องต้นเช่นกัน การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน บุคคลที่มีบทบาทเป็นอย่างมาก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งถือว่าเป็นผู้ทำหน้าที่บริหารหลักสูตรนั่นเอง ขณะเดียวกันครูผู้สอนก็เป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะนำหลักสูตรไปใช้ภายในห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

วิชัย ชิสสระ (2545, หน้า 27) กล่าวว่า “การที่ครูจะสามารถนำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ครูจำเป็นต้องทำแผนการเรียนการสอน หรือแผนกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวบรวมข้อมูลต่างๆ ในคู่มือหลักสูตรของโรงเรียน และประสบการณ์ในการสอนของครูที่ผ่านมา เป็นเครื่องกำหนดให้มีทางเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนหลายๆ ทาง” ดังนั้นการที่จะให้ครูผู้สอนเกิดพฤติกรรมดังกล่าว การเตรียมครู โดยวิธีการต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการนำหลักสูตรไปใช้

1. การประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและประชาชนในชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่ช่วยให้เข้าใจว่า การใช้หลักสูตรใหม่นั้นลูกหลานของเขาจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เกี่ยวกับการเรียนรู้ เจตคติ ค่านิยม และความสามารถในการแก้ปัญหา การประชาสัมพันธ์หลักสูตรจะต้องทำติดต่อกันไป และในแต่ละครั้งไม่ควรนาน เพราะจะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย หรืออาจใช้การใช้สื่อมวลชน เป็นเครื่องช่วยประชาสัมพันธ์หลักสูตร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ จะช่วยได้มาก (เจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 38)

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ศึกษาในเทศก์ ล้วนเป็นบุคคลสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ แต่การนำหลักสูตรไปใช้คงมีอาจเกิดผลได้ดีเท่าที่ควร ถ้าขาดการประชาสัมพันธ์แก่ผู้ปกครอง นักเรียน บุคคลในชุมชนทุกสาขาอาชีพ สื่อมวลชนท้องถิ่น และชั้นตอนที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้น บุคคลในชุมชน ท้องถิ่น จะต้องมีส่วนร่วมใน

การเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลพื้นฐานเพื่อที่สถานศึกษาจะได้นำไปใช้กำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ถือเป็นการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของและต้องการที่จะร่วมกันพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่เริ่มการจัดทำเลยทีเดียว

3. การบริหารและการบริการหลักสูตร เป็นกิจกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารและผู้ช่วยฝ่ายต่างๆ จะต้องเป็นแกนนำเพื่อดำเนินกิจกรรมที่สำคัญต่างๆ คือ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 45)

การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่างๆ

การเตรียมบุคลากร

การจัดครูเข้าสอน

การจัดตารางสอน

การจัดแผนการสอน

การจัดบริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน

การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น อาคารสถานที่ การบริการห้องสมุด งบประมาณ เป็นต้น

การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน

ดังนั้นในส่วนของการบริหารและการบริการหลักสูตรจึงเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการเพื่ออำนวยความสะดวกครอบคลุมในทุกๆ งานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด บรรลุตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้

แนวทางการดำเนินการจัดการศึกษา

การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ด้านการดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้นั้นสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องควรจะได้ศึกษากระบวนการ แนวทาง และตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545 (กรมวิชาการ, 2545ก, หน้า 4-27)

1. ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา มีกระบวนการ แนวทาง และตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาดังนี้

1.1 กระบวนการในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

1.1.1 สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

1.1.2 ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการของสถานศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544

1.1.3 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง หน่วยงานองค์กรในชุมชนทุกฝ่ายให้ได้รับทราบและให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

1.1.4 จัดทำข้อมูลข่าวสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ

1.1.5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือธรรมนูญสถานศึกษา

1.1.6 พัฒนาบุคลากรสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา

1.2 แนวทางในการดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมของสถานศึกษามีดังนี้

1.2.1 สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ด้วยการสำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากรด้วยการออกแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการประชุมชี้แจง/ประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ เอกสารหรือศึกษาจากโรงเรียนนำร่อง

1.2.2 ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการของสถานศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โดยเริ่มจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดทิศทางนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา ทำการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา ตลอดจนคณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชา รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชี้แจงทิศทาง นโยบาย และแนวทางการดำเนินงาน รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและอนุกรรมการ

1.2.3 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง หน่วยงานองค์กรในชุมชนทุกฝ่าย ให้ได้รับทราบและให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา ด้วยการจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น หอกระจายข่าว ป้ายนิเทศ แผ่นพับ จดหมายข่าว สื่อมวลชนท้องถิ่น อินเทอร์เน็ต ค่ายบล สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิทรรศการ รวมทั้งผู้บริหารและครูออกไปเยี่ยมพบประชาชน

1.2.4 จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ ด้วยการรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ สิ่งอำนวยความสะดวก

ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น แล้วนำข้อมูลมาจัดทำเป็นระบบ

1.2.5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หรือธรรมนูญสถานศึกษา ด้วยการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสนองนโยบาย กฎระเบียบต่างๆแล้วจัดทำเป็นรายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนางานต่อเนื่อง

1.2.6 พัฒนาบุคลากรสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ด้วยการศึกษาลักษณะและเอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของบุคลากรมีการจัดอบรม สัมมนา หรือฝึกปฏิบัติ ตามความต้องการของบุคลากร สร้างเครือข่าย และแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการเรียนรู้

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา กำหนดไว้ดังนี้

1. มีข้อมูลที่แสดงความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรของบุคคลที่เกี่ยวข้องตลอดจนมีเอกสารหลักฐานการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. บุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. มีการรวมการและคณะอนุกรรมการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ
4. คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา
5. มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ความเคลื่อนไหวของหลักสูตรให้บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนทราบ
6. บุคลากรทุกฝ่ายอาสาที่จะช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
7. มีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ชุมชน ข้อมูลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
8. มีข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต
9. มีการนำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ชุมชน มาใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
10. มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพของสถานศึกษา
11. มีคณะทำงานที่รับผิดชอบการศึกษาเอกสารหลักสูตร
12. มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคลากรในสถานศึกษา
13. มีบัญชีรายชื่อสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้

2. ด้านการดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีกระบวนการ แนวทาง และ ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาดังนี้

2.1 กระบวนการดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

2.1.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2.1.2 กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรแต่ละช่วงชั้น จัดสัดส่วนเวลาเรียน และ กำหนดมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ของกลุ่มวิชา ด้วยการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาค กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค กำหนดชื่อรายวิชา เวลา และจำนวนหน่วยกิต จัดทำคำอธิบายรายวิชา/รายภาค หน่วยกิตการเรียนรู้ และจัดทำแผนการเรียนรู้

2.1.3 กำหนดสาระของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.1.4 กำหนดสื่อการเรียนรู้ ตลอดจนกำหนดการวัดผลและประเมินผล

2.2 แนวทางในการจัดทำสาระหลักสูตรของสถานศึกษา มีดังต่อไปนี้

เริ่มด้วยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดปรัชญาและ เป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทำการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรแต่ละช่วงชั้นและการจัดสัดส่วนเวลาเรียน กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของกลุ่มวิชา ด้วยการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาค กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค กำหนดชื่อรายวิชา เวลา และจำนวนหน่วยกิต จัดทำคำอธิบายรายวิชา/รายปี/รายภาค จัดทำ หน่วยกิตการเรียนรู้ จัดทำแผนการเรียนรู้ เสร็จแล้วทำการกำหนดสาระของกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน กำหนดสื่อการเรียนรู้สุดท้ายกำหนดการวัดผลและประเมินผล

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการจัดทำสาระหลักสูตรของสถานศึกษา กำหนดไว้ดังนี้

2. มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับการจัดทำสาระของหลักสูตรของ สถานศึกษา

3. มีกระบวนการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา

4. มีปรัชญาและเป้าหมายของการจัดการศึกษา/จุดเน้นการพัฒนา คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของผู้เรียน

5. มีแผนการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

6. มีเอกสารหลักฐานการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พุทธศักราช 2545

7. มีการจัดทำสาระการเรียนรู้กลุ่มวิชา รายวิชาและกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้อง กับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน

8. มีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิด และสรุปเป็นความรู้ และ แนวความคิดด้วยตนเอง

9. มีการสอนซ่อมเสริมและส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามธรรมชาติและ เต็มศักยภาพ ที่ปรากฏเป็นหลักฐานและตรวจสอบได้

10. มีระบบการประเมินผลตามสภาพจริง
11. ปฏิบัติตามระเบียบการเทียบโอนของกระทรวงศึกษาธิการ
12. มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน

13. มีกิจกรรมส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถทำหน้าที่แนะแนวให้กับผู้เรียน

3. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษา

มีกระบวนการ แนวทาง และตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

3.1 กระบวนการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1.2 การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.1.3 การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.1.4 การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.2 แนวทางของการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีดังต่อไปนี้

3.2.1 การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้บริหารต้องทำความเข้าใจกับครูเพื่อให้มีการพัฒนาตนเอง และมีการวางแผนดำเนินการร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2.2 การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยการร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะแนวผู้เรียนทั้งในด้านการศึกษาต่อ อาชีพ และปัญหาอื่นๆให้กับผู้เรียน รวมทั้งมีการตั้งศูนย์แนะแนวของสถานศึกษา และร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษาในลักษณะการจัดกิจกรรม ในเรื่องบริการฝึกงานที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สนับสนุนการเรียนรู้กลุ่มวิชาต่างๆ ที่สนองความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน

ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้ดังนี้

1. มีแผนงานโครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ส่งเสริมและตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษา
2. มีการจัดระดมทรัพยากร เพื่อใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา
3. มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา
4. มีสื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพียงพอตามความเหมาะสมของสถานศึกษาและชุมชน
5. มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

6. มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน
7. มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
8. มีการประเมินคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ ด้วยการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และมีการบริหารตามแบบที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school – base management)
9. จัดให้มีการประเมินคุณภาพของโรงเรียนโดยองค์กรภายนอก
10. สถานศึกษามีการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อชุมชนเป็นประจำ(ปี/ภาค)

จากกระบวนการ แนวทาง และตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า แนวทางการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการและแนวทางในการดำเนินการ ตลอดจนตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้สามารถเห็นภาพรวมของการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบอย่างลึกซึ้ง และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพนั้น บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร จำเป็นจะต้องรับรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองให้ชัดเจน สมิคร คุณานุกร (2543, หน้า 23) กล่าวว่า หลักสูตรจะเป็นไปได้ตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับการใช้หลักสูตรซึ่งเป็นกระบวนการที่จะทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรเป็นอย่างดีเพื่อให้สามารถให้คำแนะนำและควบคุมดูแลให้ดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างถูกต้อง เพราะหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ คือ การสอนและบุคคลที่สำคัญที่สุด คือ ครู

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 34) ได้กล่าวว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรต้องมีความรู้ ความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่างๆของประเทศและยอมรับถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงและใช้หลักสูตร ดังนั้น บุคคลที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ประกอบด้วยบุคคลกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในโรงเรียนที่จะอำนวยความสะดวกให้มีการใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ครูผู้สอน ภายใต้การเตรียมการที่ดีของผู้บริหารโรงเรียน จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถใช้หลักสูตรได้ผลดียิ่งขึ้น
3. ผู้มีหน้าที่นิเทศ นอกจากผู้บริหารแล้วผู้ที่มีหน้าที่นิเทศยังสามารถสนับสนุนช่วยเหลือให้ครูผู้สอนสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้นิเทศจะต้องมีการเตรียมการวางแผนและสร้างเครื่องมือนิเทศ แล้วจึงดำเนินการใช้หลักสูตรตามบทบาท

หน้าที่ของผู้นี้เทศ ยังมีกรมวิชาการ (2540, หน้า 14) กล่าวว่า บุคลากรที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร มีดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน ในการดำเนินงานในโรงเรียนที่จะนำไปสู่การใช้หลักสูตรได้อย่างสมบูรณ์ ผู้บริหารมีความจำเป็นจะต้องจัดระบบการปฏิบัติงานด้วยยุทธศาสตร์และการนิเทศเชิงระบบ

2. ครูเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในการเรียนการสอน ละส่งผลถึงสภาพการศึกษาโดยตรง

3. ผู้มีปกครอง เป็นบุคคลหนึ่งที่สามารถช่วยให้การใช้หลักสูตรประสบผลสำเร็จ หน่วยงานต่างๆ การนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างบรรลุผล จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมต้นสังกัด เขตการศึกษา สำนักงานเกี่ยวกับการศึกษาระดับจังหวัด อำเภอ และศูนย์วิชาการ หน่วยงานเหล่านี้ จะต้องทำหน้าที่กระตุ้น ยั่วยุ สนับสนุน ส่งเสริม และให้กำลังใจแก่โรงเรียนและครูผู้สอน

ดังนั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้ปกครอง ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีบทบาทหน้าที่โดยตรงกับการใช้หลักสูตร เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตรให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

บทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ บุคลากรที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองให้ชัดเจนก่อน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปโดยสอดคล้องสัมพันธ์กัน ดังนั้นการที่จะนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ บุคคลต่างๆที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีบทบาทหน้าที่ ดังต่อไปนี้

บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 ก, หน้า 11) ได้กล่าวถึงบทบาทการพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้และหลักสูตรแกนกลางของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดังนี้

หน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตจัดทำส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพชุมชน และท้องถิ่น และต้องเป็นหลักในการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ในการจัดทำเอกสารกรอบหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับเป้าหมาย/จุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนในท้องถิ่น สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพิ่มเติมในระดับท้องถิ่น

บทบาทของสถานศึกษา

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 ก, หน้า 11) ได้กล่าวถึงบทบาทการพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้และหลักสูตรแกนกลางของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดังนี้

สถานศึกษาต้องพัฒนาเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับจุดเน้นของสถานศึกษา ความสนใจ ความต้องการและความถนัดของผู้เรียน หรือพัฒนาสมรรถภาพหรือศักยภาพของผู้เรียน

ในด้านการบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา สถานศึกษามีส่วนสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และดำเนินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องสร้างความมั่นใจต่อพ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชนว่า ผู้เรียนจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด และเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ดังกล่าว สถานศึกษาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ครอบคลุมส่วนที่เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ ดังนั้น โรงเรียนต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งมีบริบทต่างกัน ความพร้อมต่างกัน อีกทั้งมีความแตกต่างกันในด้านงบประมาณ ทรัพยากร สถานที่ และบุคลากร ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละสถานศึกษาก็มาจากพื้นเพ ครอบครัวยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ สังคมที่ต่างกัน อีกทั้งมีความรู้ความสามารถ ตลอดจนความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้น การวางแผนในการบริหารจัดการหลักสูตรจึงควรพิจารณาให้สอดคล้องสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551 ก, หน้า 33) ในการจัดระดับการศึกษาตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดระดับการศึกษาเป็น 3 ระดับ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551ข, หน้า 21-22) ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6) การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐาน ด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม พื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้แบบสมบูรณ์ภาพ

2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น(ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 -3) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและสนใจของตนเอง ส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิดความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ หรือต่อการศึกษาต่อ

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 -6)การศึกษาระดับนี้เน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพมีทักษะในการใช้วิชาการ และเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการ

ประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาคนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

สำนักงานพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 6 (2546, หน้า 41) กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรดังนี้

1. เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมประสานบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อกำหนด วิสัยทัศน์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา
2. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา
3. สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรของสถานศึกษาได้รับความรู้และความสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งพัฒนาบุคลากรแห่งการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545 ก, หน้า 51) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. จัดให้มีแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
2. เป็นผู้นำในการทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อกำหนด วิสัยทัศน์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนตามหลักสูตรของสถานศึกษา
3. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา
4. สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้ และความสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้บุคลากรแห่งความรู้
5. จัดให้มีการนิเทศภายใน เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบ
6. ให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องความต้องการการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 22) ได้เสนอแนวปฏิบัติของผู้บริหาร นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ดังนี้

1. เยี่ยมชั้นเรียน เพื่อติดตาม ควบคุม กำกับว่า ครูมีวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น ติดต่อประสานงานกับแหล่งต่างๆ เช่น ศูนย์วิชาการจังหวัด ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน
2. ส่งเสริมให้มีการใช้หลักสูตร และสื่อการสอนให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์
3. สนใจใ้ตามปัญหาการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนประสบอยู่ ช่วยแก้ปัญหาเหล่านั้นๆ
4. จัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ของโรงเรียนให้มีสภาพที่เหมาะสมต่อการเรียนการสอน เช่น จัดห้องสมุดให้อยู่ในสภาพที่ครูและนักเรียนจะได้ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมได้

5. ส่งเสริมให้มีการสอนซ่อมเสริมตามความจำเป็น
6. ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมนักเรียนที่จะช่วยให้การเรียนรู้ตามหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น
7. จัดให้มีการเยี่ยมระหว่างชั้น โรงเรียนในกลุ่ม หรือโรงเรียนอื่นๆ เพื่อให้ครูได้เห็นตัวอย่างทางการเรียนการสอนที่ดี เป็นการเพิ่มความกระตือรือร้นในการทำงานมากขึ้น
8. เสริมกำลังใจของครูด้วยการรับรู้ปัญหาของครู ยกย่อง ชมเชยในความพยายามของครูที่มีต่อการสอน อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน
9. เข้าใจในงานหลักของครู นั่นคือ “การสอน” ให้การสนับสนุนในเรื่องพิจารณาความชอบเป็นกรณีพิเศษ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจต่อบุคลากรในโรงเรียน
10. จัดให้มีการประชุมครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อจะใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ
11. ชี้แจงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลตามหลักสูตร ให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนทราบและเข้าใจเพื่อการร่วมมือที่ดี

บทบาทของครูผู้สอน

สำนักงานพัฒนาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเขตการศึกษา 6(2546, หน้า 42) กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนในการจัดทำหลักสูตรมีดังนี้

1. วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
2. จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง แสดงออกอย่างอิสระ และมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม
3. จัดทำแผนพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดหาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมบ้าน ฯลฯ

กรมวิชาการ (2545 ก, หน้า 51-52) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
2. จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง แสดงออกอย่างอิสระ และมีส่วนร่วม
3. จัดทำแผนพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดหาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิต ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ
4. พัฒนาค้นเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ทนต่อเหตุการณ์
5. เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ปฏิบัติตนดีต่อเพื่อนครู และนักเรียน

6. จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศดึงดูดความสนใจ ทำทนายให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม

7. จัดการวัดประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง โดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแฟ้มสะสม ฯลฯ

8. จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

9. จัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้มีการประสานกันระหว่างสถานศึกษา บ้านและชุมชน เพื่อการพัฒนาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

กรมวิชาการ (2540, หน้า 25-26) พฤติกรรมของครูในชั้นเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในการเรียนการสอนและส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาโดยตรง ครูจึงต้องเลือกใช้วิธีการสอนต่างๆ ให้ตรงจุดหมายและเหมาะสมกับสภาพการเรียน ซึ่งมีแนวดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. มีความเชื่อมั่นว่านักเรียนทุกคนเรียนรู้ได้ ถ้าครูจัดประสบการณ์เหมาะสม
2. วิเคราะห์จุดที่จะพัฒนาผู้เรียน โดยการเปรียบเทียบความสามารถที่ควรจะเป็น ความสามารถที่เป็นอยู่เพื่อกำหนดความสามารถที่จะพัฒนาของเด็กทั้งชั้นและรายบุคคล
3. แสวงหา คัดเลือกวิธีการการพัฒนาที่เหมาะสมกับความสามารถที่จะพัฒนา
4. ลงมือปฏิบัติการสอนด้วยวิธีที่หลากหลาย ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าการฟัง และอ่านเพียงอย่างเดียว
5. ตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นระยะๆ เพื่อหาทางเร่งและปรับปรุงความก้าวหน้าของนักเรียน

6. นำผลงานของนักเรียนไปเสนอในที่ประชุมต่างๆ อย่างภาคภูมิใจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 11) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ครูผู้สอนจะนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน หน้าที่หลักของครู ก็คือ การสอน ซึ่งต้องใช้หลักสูตร ประกอบการเตรียมการสอน การทำแผนการสอน หรือกำหนดการสอนเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

1. ทำความรู้จักเด็ก ศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก
2. ทำความเข้าใจจุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตร แผนการสอน กำหนดการสอน และกระบวนการเรียนการสอน
3. ศึกษาแผนการสอน คู่มือครูให้เข้าใจแจ่มแจ้งก่อนทำการสอน
4. เตรียมสื่อการสอนที่จะใช้ในการสอนแต่ละครั้งก่อนสอน
5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เด็ก
 - รู้จักคิด รู้จักหาเหตุผล รู้จักตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง
 - รู้จักแก้ปัญหาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เน้นกิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม และการอภิปราย
- ยอมรับความสามารถของผู้อื่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล

- มีนิสัยรักการอ่าน และใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

6. ทำการสอนทุกครั้งอย่างมีจุดหมาย ครูจะต้องรู้อยู่ตลอดเวลาว่า วิชาที่ตนสอนนั้นมีจุดประสงค์อะไร

7. ฝึกหาวิธีการประเมินผล และรู้จักใช้เครื่องมือประเมินผลที่ถูกต้องตามลักษณะการเรียนรู้และประมวลประสบการณ์ที่จัดให้นักเรียน

8. จัดการสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กที่มีความจำเป็นต้องได้รับการซ่อมเสริม

9. รู้จักปรับปรุงวิธีการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โรงเรียน และนักเรียน

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546, หน้า 10) ยังกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนเพิ่มเติมไว้ ดังนี้

10. ฝึกให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมโดยผ่านขั้นตอน ทักษะกระบวนการ และอื่นๆ

11. ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ จนเกิดการค้นพบด้วยตนเอง เพื่อพัฒนากระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา ฯลฯ

12. ปลุกฝังค่านิยมและคุณธรรมที่พึงประสงค์

สุมิตร คุณานุกร (2543, หน้า 26) ได้กล่าวถึง ครูอาชีพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ว่า ครูเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพให้ครบถ้วน ทั้งด้านความดี มีปัญญา มีสุขภาพกายแข็งแรง มีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขมีความเป็นไทย และสามารถพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพและอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ครูจึงจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ครูอย่างสมบูรณ์แบบ สร้างความมั่นใจให้สังคมยอมรับว่าครูอาชีพเป็นสถาบันวิชาชีพสูง ครูต้องปรับตนเองเพื่อเข้าสู่ครูอาชีพ โดยมีภาระงานดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ครูทุกคนมีภาระงานสำคัญที่จะร่วมในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. ร่วมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลชุมชนทุกด้าน ข้อมูลทรัพยากรและศักยภาพของสถานศึกษา ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน และร่วมกับชุมชนและกรรมการสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ การกิจและเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจน

2. ร่วมกำหนดโครงสร้างหลักสูตร โดยเฉพาะการกำหนดเวลาตามโครงสร้าง เพื่อให้สามารถไปกำหนดสาระรายละเอียดและผลการเรียนรู้ได้เหมาะสม

3. ใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะกลุ่มสาระที่มีความถนัดมากที่สุด ร่วมมือกันกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

4. รวมครูที่รับผิดชอบการสอนชั้นเดียวกันออกแบบหลักสูตรชั้นปี ควรจะได้มีการแยกผลการเรียนรู้รายปี ไว้ทุกกลุ่มสาระ พร้อมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และนำมาวิเคราะห์ซ้ำเพื่อกำหนดผลการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกันสามารถบูรณาการการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ศิริพร วรินทร์ (2546, หน้า 84-88) ศึกษา เรื่อง ความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนมีความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใน 6 ด้าน มีความพร้อมตั้งแต่ร้อยละ 58.93-97.02 โดยมีความพร้อมแต่ละ ด้านดังนี้ 1) ด้านการสร้างความตระหนักให้กับบุคลากร ได้แก่ การประชุม การจัดหาเอกสาร สารและมาตรฐานการการเรียนรู้ การติดต่อวิทยากรจากโรงเรียนนาร่องและเครือข่าย 2) ด้านการแต่งตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการของสถานศึกษา ได้แก่ หน้าที่ในการกำหนด สาระรายละเอียดของหลักสูตร หน้าที่ในการกำหนดสัดส่วนสาระการเรียนรู้ของกลุ่ม 3) ด้านการ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การประชุมครูและผู้บริหาร การนำข้อมูลสารสนเทศมาพิจารณา ในการดำเนินการ 4) ด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการในการ ทำงาน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบกรอกข้อมูล มีการจัดระบบสารสนเทศในเรื่องข้อมูลทั่วไปของ สถานศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สภาพการจัดแผนการเรียน การจัดการงบประมาณ 5) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ข้อมูล ผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะของ ผู้เรียน การจัดประชุมเป็นระยะๆ 6) ด้านการการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ มีการประชุมเพื่อสำรวจ ความต้องการ การประเมินหลังการพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

สำเริง จันทุม (2546, หน้า 115-118) ศึกษาเรื่อง การเตรียมความพร้อมในการใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด นครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราชใน ภาพรวมตามความคิดเห็นของครูผู้สอนสูงกว่ากรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสูงกว่ากรรมการ สถานศึกษา และผู้บริหารสูงกว่าครูผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่าครูผู้สอนสูงกว่ากรรมการสถานศึกษาผู้บริหารสูงกว่ากรรมการสถานศึกษา และผู้บริหารสูงกว่าครูผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

พันธณีย์ วิหคโค (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง รายงานการวิจัยติดตามและ ประเมินผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดตามแนวหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน นาร่อง พบว่า 1) การเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการเตรียมความ พร้อมให้กับบุคลากรโรงเรียนนาร่องส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.8) ใช้วิธีการประชุมชี้แจง อบรม ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนและมีการ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนรับรู้และขอความร่วมมือในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา (ร้อยละ 92.8) ด้วยวิธีการประชุมชี้แจงและแจกเอกสารเผยแพร่ และพบว่าบุคลากร ของโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ใน

ระดับมากในทุกรายการ สูงสุดคือ เรื่อง การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ต่ำสุดคือ เรื่องการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ 2) ความพร้อมในการใช้วิธีและดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนนาร่องส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.8) มีความพร้อมในระดับมากต่อการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีการศึกษา 2545 และวิธีดำเนินงานจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.0) จัดทำเองโดยคณะครูในโรงเรียน

ไพจิต จัยวัฒน์ (2546, หน้า 104-108) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความพร้อมการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี มีความคิดเห็นต่อความพร้อมการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2) ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี มีความคิดเห็นต่อความพร้อมการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ธงชัย ศรีมันตะ (2546, หน้า 65-68) ศึกษาเรื่อง ความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า รายการที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "มาก" ได้แก่ 1) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพชุมชนและสภาพโรงเรียน 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี แผนงาน โครงการต่างๆ ของโรงเรียนสนองตอบการใช้หลักสูตร และ 3) ครูและบุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดอาคาร สถานที่และแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการดูแลบำรุงรักษาและพัฒนา

นิติพร อินทรสิทธิ์ (2546, หน้า 118-124) ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเตรียมด้านบุคลากร ด้านสังคมและชุมชนและด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "มาก" ยกเว้น ด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตรด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ส่วนปัญหาในการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรนั้น ด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ด้านสังคมและชุมชนและด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ มีปัญหาอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ยกเว้นด้านบุคลากรที่มีปัญหาอยู่ในระดับ "น้อย" 2) สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ "มาก" ทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การจัดทำโครงสร้างหลักสูตร การจัดทำสาระของหลักสูตร การกำหนดวิธีสอน การทำกิจกรรม เป้าหมาย การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดรูปแบบ วิธีการเกณฑ์การตัดสิน

เอกสารหลักฐานการศึกษา การออกแบบการเรียนรู้และการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ส่วนปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้น ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ยกเว้น ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรที่มีปัญหาอยู่ในระดับ “น้อย” 3) สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ทุกด้าน โดยเรียงลำดับ จากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ส่วนปัญหาในการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ทุกด้าน

พิชัย ชีวานนท์ (2546, หน้า 108-114) ศึกษาเรื่อง การเตรียมความพร้อมในการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ภารกิจที่ดำเนินการแล้ว/มีความพร้อม สูงที่สุดได้แก่ กำหนดความเชื่อ ปรัชญา และคำขวัญ ไม่ได้ดำเนินการ/ยังไม่พร้อม สูงที่สุดได้แก่การประชาสัมพันธ์หลักสูตร ด้านการดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตร ภารกิจที่ดำเนินการแล้ว/มีความพร้อมสูงที่สุดได้แก่ กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ไม่ได้ดำเนินการ/ยังไม่พร้อม สูงที่สุดได้แก่ การจัดทำเอกสารหลักสูตร ด้านการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร ภารกิจที่ดำเนินการแล้ว/มีความพร้อม สูงที่สุด ได้แก่ ชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ยังไม่ได้ดำเนินการ/ยังไม่พร้อม สูงที่สุดได้แก่ กำหนดเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียน 2) ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ กลางและเล็ก ภารกิจที่ดำเนินการแล้ว/มีความพร้อม สูงที่สุดเหมือนกัน ได้แก่ กำหนดความเชื่อ ปรัชญา และคำขวัญ โรงเรียนขนาดใหญ่ ภารกิจที่ยังไม่ได้ดำเนินการ/ยังไม่พร้อม สูงที่สุดได้แก่ ศึกษาดูงานในโรงเรียนนำร่อง/เครือข่าย โรงเรียนขนาดกลาง สูงที่สุดได้แก่ จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้ โรงเรียนขนาดเล็ก สูงที่สุด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์หลักสูตร ด้านการดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตร โรงเรียนขนาดใหญ่ ภารกิจที่ดำเนินการแล้ว/มีความพร้อมสูงที่สุดได้แก่ กำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

เฉลิมพล พินทอง (2542, หน้า 124-126) ได้ศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 พบว่า โรงเรียนมีความพร้อมในงานด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ แต่ยังขาดความพร้อม คือ การประเมินผลหลักสูตรและการวิจัยยังพบว่า โรงเรียนไม่ได้ระบุว่า มีความพร้อมในงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ทุกเรื่อง เช่น ประสิทธิภาพของโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาในการจัดทำหลักสูตรในระดับของท้องถิ่นและระดับโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า การแปลงหลักสูตรสู่การสอนมีความพร้อมไม่ครบทุกโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียน

เป็นศูนย์กลาง ส่วนด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา พบว่า โรงเรียนมีความพร้อม แต่ไม่มีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ที่การจัดหารายได้จากกิจกรรมของโรงเรียน

สมพงษ์ ทับทิมหิน (2543, หน้า 76-79) ได้ศึกษาสภาพการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เพราะโรงเรียนมีเวลาน้อยในการเตรียมตัวเข้าร่วมโครงการ วัสดุครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ และครูยังไม่ทราบวัตถุประสงค์รายวิชาบางรายวิชา ขาดแคลนครูผู้สอนเฉพาะทางขาดความชำนาญในการจัดการมัธยมศึกษาและให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนควรทำความเข้าใจและเอาใจใส่ต่อการใช้หลักสูตรและจัดการเรียนการสอนให้มากกว่าที่เป็นอยู่

วิมล สุขสด (2547, หน้า 94-95) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 พบว่า ประสิทธิภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวม และทุกรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การพัฒนาระบบส่งเสริมสนับสนุน เมื่อพิจารณาข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สามอันดับสุดท้าย ซึ่งถือว่าเป็นจุดด้อยที่ตรงกันทุกตัวชี้วัด ได้แก่ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพและเครือข่ายวิชาการ การกำหนดระบบหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดหน่วยการเรียนรู้โดยบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลำดับ นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1 พบว่า จากตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 10 ตัว มีตัวแปร 3 ตัวอยู่ในสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ความรู้ การมีส่วนร่วมและเวลาที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สัมพัทธ์พหุคูณเท่ากับ 0.468 มีค่าอำนาจการพยากรณ์ได้ร้อยละ 21.90

จากการค้นคว้าผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การบริหารหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน มีสภาพปัญหาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่าความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษา

ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภาพสินธุ์ เขต 2 ว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการในด้านการเตรียมความพร้อมการใช้หลักสูตรด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร มากน้อยเพียงใด และมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาอย่างไร

งานวิจัยต่างประเทศ

วินเทอร์(Wither, 2000,p. 2176) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดพื้นฐานทางการศึกษา มีจุดประสงค์เพื่อพิจารณาข้อมูลเพื่อพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นของสถาบันการศึกษา ซึ่งพบว่าทางโรงเรียนมีการวิเคราะห์ถึงพื้นฐานของหลักสูตรว่าควรปรับปรุงให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและทำให้เด็กเกิดความคิดโดยใช้ประสาทสัมผัสทุกส่วนจากตัวเด็กกับสิ่งแวดล้อมที่พวกเขาอยู่ด้วย จัดหาโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชน ซึ่งหลักสูตรนี้ได้พัฒนาทุกระดับโดยเฉพาะระดับ 6 เน้นในเรื่องของระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยการร่วมกันจัดระหว่างครู สมาชิกของชุมชนและนักเรียน ซึ่งผู้นำชุมชนจะจัดเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของโรงเรียน

มู (Moore, 2000, p. 1437) ศึกษาเรื่อง ครูกับการเข้าร่วมสัมมนาการเรียนรู้นั้นพื้นฐานด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเป็นพื้นฐานแห่งพิพธิภณศาสตร์ศิลปะที่มีได้รับการบริการ ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรทางด้านศิลปะสำหรับครูมืออาชีพโดยการสำรวจครูที่ยังไม่มีความพร้อมด้านการใช้โครงสร้างและนวัตกรรมใหม่ๆ ทางด้านวรรณกรรม วรรณคดี คุณลักษณะ กลยุทธ์และทักษะตามความต้องการ การพัฒนาหลักสูตรเหล่านี้ เพื่อส่งเสริมการเป็นครูมืออาชีพและเพื่อเป็นการพัฒนาบทบาทของครู ซึ่งได้มีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ และการวิจัยเหล่านี้ใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการออกแบบหลักสูตรที่จะใช้ต่อไป

แนนซี (Nancy, 1992, pp. 3857-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความเข้าใจในการใช้หลักสูตรพลศึกษาในชีวิตจริงของครูพลศึกษาเพื่อสำรวจความหมายของการนำหลักสูตรใหม่ไปใช้ของครูพลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ 2 เรื่อง คือ เรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกและเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่มีต่อหลักสูตรใหม่ ความรู้สึกที่เด่นชัด คือ ความพอใจ ความภูมิใจ ความเหนื่อยล้า ความคับข้องใจ ความไม่มีอำนาจ ส่วนความสัมพันธ์เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้บริหาร ครูแนะแนว เพื่อนร่วมงาน นักเรียนและผู้ปกครอง ตลอดจนจนความสัมพันธ์ที่มีต่อหลักสูตรใหม่ กระบวนการนำหลักสูตรใหม่ไปใช้พบว่าครูมีความต้องการในการช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ต้องการให้มีผลสะท้อนกลับ ต้องการความมั่นใจตลอดเวลา กระบวนการใช้หลักสูตร นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ควรพึงเสียงครูบ้าง เพราะสิ่งที่ครูต้องการได้แก่ การยอมรับนับถือ การมีอิสระและเสถียรภาพในการทำงาน ตลอดจนต้องการเวลาและการสนับสนุน

จากการศึกษาเอกสารตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่างานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ยังประสบปัญหาต่างๆหลายด้าน ได้แก่ การเตรียมบุคลากร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ คู่มือเอกสารประกอบหลักสูตรไม่เพียงพอ อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม บรรยากาศภายในโรงเรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรของโรงเรียน ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ทำให้มองเห็นความสำคัญของหลักสูตรอย่างเด่นชัดว่า หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายไปที่คุณภาพของผู้เรียน ผู้ใช้หลักสูตรควรมีความรู้และความเข้าใจและความสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างถูกต้องจึงจะสัมฤทธิ์ผล การนำหลักสูตรไปใช้จึงถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนจะต้องดำเนินการจัดเตรียมความพร้อมในทุกด้านให้เกิดขึ้นเพราะถ้าโรงเรียนขาดความพร้อมไม่ว่าจะเป็นด้านใดด้านหนึ่งก็ตาม อาจทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่กระบวนการจัดการเรียนการสอนจนกระทั่งถึงการวัดประเมินผล ดังนั้น โรงเรียนจึงจะต้องมีความพร้อมในการใช้หลักสูตรในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความพร้อมด้านการเตรียมการใช้หลักสูตร ความพร้อมด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและความพร้อมด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ซึ่งหากโรงเรียนมีความพร้อมดังกล่าวแล้วก็จะทำให้การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ ที่จะนำมาใช้แทนหลักสูตรเก่าประสบความสำเร็จบรรลุผล ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

เอ็มบริ (Embry, 1994, abstract) ศึกษา เรื่อง ผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษาจากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย สเตท ยูนิเวอร์ซิตี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนยังคงมีพฤติกรรมในการร่วมมือกันทำแบบประชาธิปไตยตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ครูและผู้บริหารได้จัดการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆภายในโรงเรียน โรงเรียนได้รับเงินอุดหนุนจากผู้ปกครอง ซึ่งทำให้การใช้หลักสูตรมีการดำเนินงานเป็นอย่างดี ครูและผู้บริหารมีความเข้าใจในการใช้สื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตร ชี้ให้เห็นว่า ครูมีบทบาทในการให้คำแนะนำ ชี้แนะ นักเรียนให้ได้รับความรู้ จึงส่งผลให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน และมีส่วนร่วมในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นในชั้นเรียน ทำให้มีโอกาสนในการพัฒนาความคิดที่มีเหตุผลสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริง

แซนโซเน(Sansone, 1994, abstract) ศึกษาเรื่อง การศึกษาคิดตามการใช้หลักสูตรประถมศึกษากับเด็กอายุ 3 ถึง 6 ปี ในโรงเรียนขนาดเล็ก(หลักสูตรในชั้นเรียน มลรัฐนิวยอร์ก) จากมหาวิทยาลัยสเตท มลรัฐนิวยอร์ก ในเมืองบัฟฟาโล่ จุดประสงค์ของการศึกษา คือ เป็นการศึกษาถึงประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตรในชั้นเรียนของนักเรียนอายุ 3 ปี และ 6 ปี และเพื่อศึกษาถึงข้อดีและข้อบกพร่องของหลักสูตรเพื่อที่จะดำเนินการวางแผนปรับปรุงในอนาคตต่อไป แนวทางการศึกษา ใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมในชั้นระหว่างนักเรียนและผู้ปกครอง เกรด 8 และเกรด 12 การสำรวจดังกล่าวนี้เป็นการสังเกตอย่างใกล้ชิดและใช้คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรในชั้นเรียนเพื่อที่จะส่งคำถามให้นักเรียนในเกรด 8 และ 12 และส่งข้อคำถามที่คล้ายกันไปให้ผู้ปกครองของพวกเขาคำตอบ ผลการศึกษาพบว่า การใช้หลักสูตรประถมศึกษาในชั้นเรียนของนักเรียนเกรด 8 และเกรด 12 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาทักษะการวิจัยของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่พบในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ คือ ในเรื่องของการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การเข้าสังคม 2) การขาดการทำกิจกรรมภายนอกโรงเรียน และ 3) ยังคงมีการกำหนดงานโดยครูผู้สอนและนักเรียนไม่ค่อยที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้น

แกลลอน (Kallon, 1992, abstract) ศึกษาเรื่อง การติดตามการใช้หลักสูตร The Bunumbu (หลักสูตรฉบับปรับปรุง) จากมหาวิทยาลัยควีน ในเมืองคิงส์ตัน จุดประสงค์ของการวิจัยมี 3 ประการ คือ ประการแรกเพื่อให้ครูมีความเข้าใจในหลักสูตรใหม่อย่างชัดเจน ประการที่สองเพื่อเป็นตัวบ่งชี้ถึงปัจจัยสำคัญของการติดตามโครงการ ประการที่สามเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรใหม่กับหลักสูตรเก่า ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการติดตามหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรใหม่ของบูมบู (Bunumbu) เป็นหลักสูตรที่ดี และประสบผลสำเร็จในการใช้หลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรใหม่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนและครูผู้สอนให้เกิดความเข้าใจในการใช้หลักสูตรที่ชัดเจน แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรใหม่มีข้อดีและมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน

บรูค (Brooks, 1994, abstract) ได้วิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษาใน British Columbia เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการติดตามการใช้หลักสูตรประถมศึกษา สรุปได้ว่า ครูมีการสนับสนุนการใช้หลักสูตร ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนใช้หลักสูตรร่วมกัน ปัญหาที่พบ คือ ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือสนับสนุน ขาดวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ครูไม่ได้รับการอบรมสิ่งใหม่ๆ และระยะเวลาในการศึกษาความต้องการของนักเรียนมีไม่เพียงพอ

จากงานวิจัยภายในประเทศและต่างประเทศที่ได้ศึกษาพอสรุปได้ว่า สภาพการใช้หลักสูตรของผู้บริหารและครูในโรงเรียน ปัญหาที่พบคือ ขาดงบประมาณในการพัฒนาสนับสนุนบุคลากรในการใช้หลักสูตร เอกสารหลักสูตรและสื่อมีไม่เพียงพอกับความต้องการขาดครูผู้ชำนาญในการสอน ไม่ได้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ครูไม่มีเวลาในการจัดทำหลักสูตรเนื่องจากติดภารงานด้านอื่นๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่าสิ่งสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาหลักสูตรประสบความสำเร็จคือ โรงเรียนต้องมีความพร้อมในด้านของบุคลากรโดยการสร้างความตระหนักในเรื่องของหลักสูตร มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับบุคลากรครู ผู้ปกครอง และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องได้ทราบ มีความพร้อมในเรื่องของงบประมาณ สื่อวัสดุอุปกรณ์ มีระบบข้อมูลสารสนเทศ และที่สำคัญคือมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องโดยการให้ความรู้ในการใช้หลักสูตรทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ดียิ่งขึ้น